

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Sectio III. De Attritione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

SECTIO TERTIA.

De Attritione.

EXplicatâ naturâ seu essentiâ Contritionis, quam vocat Concilium Trident. sess. 14. c. 4. *charitate perfectam, superest gravis controversia de essentia Contritionis imperfectæ, quæ, teste Concilio Trident. ibidem, Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & penarum metu communiter concipitur.*

Quid sit Attritio, Conc. Trident.

& quam vim habeat.

Hanc porò, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ; declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum morientis, quo peccator aditus, viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad iustificacionem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Hactenus Concilium, volens hinc verbis significare suam mentem de natura & efficacia huius actûs. Sit itaque

CONCLUSIO I.

Contritio imperfecta, quæ Attritio dicitur, specie distinguitur à Contritione charitate perfecta.

2. Specie distinguitur à Contritione charitate perfecta,

Efficaciter probatur hæc Conclusio ex verbis Concilii Tridentini jam jam recitatis: *Quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & penarum metu communiter concipitur.* Quasi diceret: Contritio imperfecta, quæ Attritio dicitur, est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, quæ communiter concipitur ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & penarum metu. Hæc autem motiva specie distinguuntur, ut in proptulo est, à motivo Contritionis charitate perfecta, quod est offensâ Dei propter se super omnia dilecti: ergo Attritio specie distinguitur à Contritione charitate perfecta, & non tantum, ut aliqui volunt, per majorem vel minorem intensiorem gradualem.

quia habet motivum specie distinctum;

actus autem distinguuntur per objecta motiva,

Consequentia est evidens; quoniam secundum omnes Philosophos & Theologos, specifica distinctio actûs colligitur imprimis ex

specifica distinctio objecti formalis motivi adæquati.

Sed dicit aliquis; licet hoc argumentum probet, aliquam Attritionem specie distingui à Contritione charitate perfecta, equidem aliqua poterit dari, quæ non distinguitur, videlicet aliqua duplicentia & dolor inefficax de peccato; ex eo quod sit contra divinam bonitatem; ille siquidem dolor est ex motivo charitatis, & non est dolor perfectus, quia non est efficax: ergo est Attritio, & consequenter Attritio aliqua potest esse ex motivo charitatis, per consequens specie indistincta à Contritione charitate perfecta.

Respondeo I. negando ultimam Consequentiam; quæ scet præced. conclus. ubertim ostendimus, actum inefficacem specie distingui ab actu efficaci, eisdem idem haberent objectum formale; distingui, inquam, propter diversum modum tendendi in illud objectum. Vide ibi dicta.

Resp. II. nos impræsentiâ tantum disputare de Attritione. quæ in Sacramento disponit ad impetrandam remissionem peccatorum, hanc autem oportet esse efficacem, ut patet ex illis verbis Tridentini: *Si voluntatem peccandi excludat.* Ergo illa Attritio inefficax ex motivo charitatis, quam prædicat Ioannes Poncius in Cursu suo theologicò disp. 45. n. 25. non est Attritio, de qua loquitur Tridentinum; quia non est quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ; neque enim animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

Sanè Tridentinum per Attritionem intelligere quasi materiam Sacramenti, satis videtur colligi ex contextu illius capituli 4. supracitati, nam in principio sic inquit: *Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentiæ actus (qui sunt quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ, ut docet cap. præcedenti) habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.*

Illam porò Contritionem in progressu dividere videtur in Contritionem charitate perfectam, & Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur. Unde non video solidum fundamentum affirmandi, Attritionem, de qua loquitur Concilium, remotè tantum disponere in Sacramento ad iustificacionem.

Si reposueris, illa motiva à Concilio assignata, nequeunt excludere voluntatem peccandi,

Objectum

Respondeo

Respondeo II.

4. Trident. per

Attritionem

non intelligit quasi

materiam

Sacramenti

6. Sicut Concilium

tridentinum

per gratiam

non de peccato

sed de peccatis

in generalibus

loquitur.

5. Objectum est

di,

...iuxta illud D. Augustini lib. de nat. & grat. c. 57. Sub lege est, qui timore supplicis, quod lex minatur, non amore iusticie, se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, quæ mallet si fieri posset non esse quod timeat, ut libere faciat, quod occulte desiderat.

Unde Serm. 15. de Verb. Apost. ait: Qui timore pœnæ non concupiscit, scilicet exterius, pœnia concupiscit interius. Et lib. 50. Homil. Homil. 28. Si propterea non facis furtum, quia times vendicari, vitus fecisti, in corde fecisti: furti reus es, & nihil tulisti. Similiter scribit Epist. 2. ad Bonificium cap. 9. ubi: Quid est boni cupiditas, nisi charitas? ... Tunc bonum concupiscit incipit, quando dulcescere, id est amari seu appeti, ceperit: quando autem timore pœnæ, non amore iusticie fit bonum, nondum bene sit bonum: nec sit in corde, hoc est in animo & voluntate, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impune.

Porro Epist. 144. sic inquit: Inimicus iusticie est, qui pœnia timore non peccat: amicus autem est, si eius amore non peccet, tunc enim verè timet peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere, ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Præmiserat autem: Quis coram Deo imotens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? At per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Ergo secundum D. Augustinum Attritio ex metu gehennæ concepta non potest excludere voluntatem peccandi.

Si, inquam, hoc argumentum reposueris, rem acu tetigisti; jam, inquam, tetigeris punctum controversiæ, quod est inter Doctores Catholicos, pro quo enodando & cauleando pono sequentem resolutionem:

CONCLUSIO II.

Attritio concepta ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, potest excludere omnem voluntatem peccandi.

Ante probationem oportet investigare, & declarare, quid à Concilio intelligatur per turpitudinem peccati, & metum gehennæ ac pœnarum.

Aliqui per gehennam intelligunt pœnam æternam tam sensus quàm damni; nomine autem pœnarum existimant comprehendi in primis pœnam purgatorii, deinde alia damna temporalia, quibus Deus solet punire peccata, etiam in hac vita; nam adducitur in exem-

plum Pœnitentia Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ civitatis, quod Deus comminatus fuerat. Et quidem sicut Deus comminatur pœnas æternas, sic etiam comminatur pœnas huius sæculi ad terrendos homines: ergo ejusmodi motivum bonum est & honestum & sufficiens ad veram Attritionem. Ita Cardinalis Lugo disp. 5. n. 137.

Qui ibidem n. 140. notat, Attritionem debere esse dolorem de peccato cum aliquo respectu ad Deum; adeoque infamiam merè humanam, & in universum quæcumque pœnam, prout ab homine infligendam, non esse motivum veræ Attritionis.

Ratio ejus est; quia ad omnem justificationem requiritur conversio ad Deum; saltem imperfecta: hoc enim ad minus videtur exigere loca Scripturæ & Patrum, ubi peccator invitatur ad satisfaciendum Deo; & ad petendum veniam sui peccati: nam qui non movetur ex timore vel amore Dei, sed ex timore hominis, ille nullo modo satisfacit Deo, nec honorat Deum, nec præfert Deum creaturæ; non enim relinquit peccatum propter aliquam perfectionem, quam recognoscit in Deo, sed propter potentiam judicis creati, vel aliud simile. Requiritur autem in omni vera conversione, quod detur aversio à peccato, & conversio ad Deum; sicut in peccato fuit aversio à Deo, & conversio ad creaturam. Huiusque Eminentiſſimus de metu gehennæ & pœnarum.

Consequenter autem turpitudinem peccati interpretatur injuriam, irreverentiam, inobedientiam, seu offensam contra Deum; existimans dolorem de furto v. g. propter specialem malitiam furti, prout opponitur iustitiæ, sine alio respectu ad Deum, nullatenus esse sufficientem Attritionem, quicquid in oppositum sentiat Savius disp. 5. sect. 3.

Ratio Lugonis est, quia sicuti non sufficit ad veram Attritionem considerare peccatum, ut causativum pœnæ apud judicem humanam, quia illud motivum non facit hominem converti ad Deum, sed ad judicem, quem timet; ita non sufficit considerare peccatum, prout præcisè opponitur regulæ rationis in ordine ad convictum humanum; quia illud motivum non convertit hominem ad Deum, sed ad regulam rationis, & ad convictum humanum. Quare per hunc dolorem nullo modo tollitur aversio à Deo posita per peccatum.

Nec obstat Tridentinum; quia ibi non ponitur pro motivo Attritionis quæcumque turpitudinem moralis, sed turpitudinem peccati, peccatum autem, ut peccatum, dicit oppositionem cum Deo: nam ut suppono ex materia de peccatis, licet malitia moralis possit desumi per oppositionem ad regulam rationis, malitia tamen peccati, ut peccatum est, non sumitur, nisi in ordine ad Deum: Hæc ille.

Sed non placent Arziagæ disp. 1. r. n. 7. unde ad

7. qui purat Attritionem debere esse dolorem cum aliquo respectu ad Deum. Ratio ejus.

8. Quid idem Aucto intelligat per turpitudinem peccati. Pura malitia cum aliquo respectu ad Deum. Prima ejus ratio.

Secunda;

9.

motivi
ntum
ngui à
m ali-
vide-
ax de
boni-
otivo
ia non
enter
arita-
ontri-
quen-
m of-
ui ab
ctum
iver-
Vide
dif-
dil-
cator-
ut
tatem
fficax
annes
5. n.
Tri-
acra-
dolor
pro-
ntel-
vide-
uprà
itio,
qui
Sacramen-
tū,
ut
lor ac
no non
di-
per-
quæ
fun-
qua
ispo-
ffig-
can-
di,

Responde

Responde

Trident

Objecio

Responsio
Arriagæ ad
primam ra-
tionem.

ad primam rationem respondet: Homo sciens Deum esse caput naturæ rationalis, profectò uti peccando contra naturam rationalem eo ipso scit illum offensum, etiamsi nullo modo intendat eum offendere; ita eadem etiam ratione, dum dolet se peccasse, eò quòd offenderit eam naturam, cujus agnoscit Deum esse caput, jam eo ipso ad Deum in actu exercito, & implicitè saltem convertitur, etsi non habeat pro motivo formali ejus detestationis malitiam, quæ in Dei offensâ quâ tali reperitur. Hæc ille.

Rejicitur
ab Auctore.

At contra: Nonne peccatum ut peccatum, est aversio à Deo ut Legislatore, & non solum ut est caput naturæ rationalis? Planè sic iudico, & alii mecum. Ex quo ergo probatur, quòd sufficit conversio ad Deum, ut solummodo est caput naturæ rationalis? Deinde peccatum ut peccatum; nonne est explicita conversio ad creaturam? Quid ergo mirum si requiratur ad justificationem explicita conversio ad Deum? Juxta illud Zachariæ 1. v. 3. *Convertimini ad me ait Dominus exercituum, & convertar ad vos (quis dubitat an explicitè?) dicit Dominus exercituum.*

10.
Responsio
Arriagæ ad
secundum
argumen-
tum Lugo-
nis.

Ad secundum argumentum Lugonis desumptum ex Concilio Tridentino respondet Arriaga sup. n. 8. Aversio à natura rationali, quæ de factò est, non alio vocabulo nominatur ab ullo, nisi peccatum; unde non debuit Concilium querere alia vocabula, ut designaret propriam malitiam illius, etiamsi non requisivisset dolorem sub ea consideratione reflexè accepta.

Rejicitur ab
Auctore.

Sed contra: illa aversio alio vocabulo nominatur ab omnibus malitia moralis, non autem peccatum, nisi cum addito, philosophicum; & ideo Tridentinum propriè est intelligendum de illo peccato, quod communiter & simpliciter est tale, cum nihil obstat.

11.
Obiectio.

Dices: Attritio potest concipi ex aliis motivis, quàm ex timore penarum & consideratione turpitudinis peccati; ideo enim notanter posuit Concilium illud verbum, *Communiter concipitur*. Sicuti ex eo quòd Concilium Florentinum in decreto Eugenii §. *Septimum est Sacramentum*, ponat ly. *Regulariter*, ibi: *Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutus consensus per verba de presenti expressus*, colligit Ecclesia, signum expressivum consensus, non necessariò esse verba propriè dicta, sed posse validè, & subinde licitè, contrahi Matrimonium per nuptus, & alia signa æquivalentia.

12.
Responsio.

Porro inter alia motiva Attritionis, quid prohibet enumerare turpitudinem contra naturam rationalem? Item specialem malitiam v. g. furti, prout opponitur justitiæ, sine ullo respectu ad Deum? Respondeo, nihil prohibet. Sed numquid ideo tale motivum, vel talia motiva sufficiunt ad veram Attritionem, quæ in Sacramen-

to requiritur ad justificationem? Non autumo sufficere. Neque enim asserit Tridentinum, omnem Attritionem disponere ad gratiam Dei impetrandam in Sacramento, sed cum illa clausula: *Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ*, quasi diceret, illa dumtaxat disponit, quæ excludit voluntatem peccandi cum spe veniæ.

Et verò à natura rationali speratur veniæ? Nonne à Deo Auctore supernaturali, qui gratuito abluit & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis sancto, id est, cum remissione peccatorum simul infundens fidem, spem, & charitatem?

Audi, de qua spe loquitur Tridentinum: *Et dum peccatores se esse intelligentes (inquit sess. 6. c. 6.) à divina iustitia timore, quo niliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam, convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sub propter Christum propitium fore.* Quid tibi videtur Arriaga? Num sine expressa conversione ad Deum potest haberi talis fiducia?

Quomodo ergo asserit supra n. 10. Constat probabilissimè dici, sufficere pro Attritione (utique requisitâ à Tridentino ad justificationem in Sacramento) turpitudinem peccati, etiam ut est contra naturam rationalem, estò non ordinetur ad Deum?

Veniò ad aliud motivum, & quero, an Attritio concepta ex speciali turpitudine v. g. furti, ut opponitur justitiæ, excludat voluntatem peccandi? Quis non videt cum tali Attritione posse stare voluntatem peccandi contra castitatem, cæterasque virtutes distinctas à justitiâ? Invenies enim qui malent milles mori, quàm furari, tamen si passim fornicentur, aliisque peccatis contra castitatem abundant. Itaque illa Attritio non excludit voluntatem peccandi; ac proinde non disponit ad gratiam Dei in Sacramento impetrandam.

Liquet ergo quòd Concilium Trident. dum Attritionem statuit quasi materiam Sacramenti Poenitentia, patet, inquam, quòd loquitur de Attritione non qualitercumque honestâ sed de Attritione elicitâ, aut certè imperatâ ex motivo virtutis supernaturalis spei; adeoque gehennam aliasque penas, uti etiam turpitudinem peccati, eatenus tantùm esse motivum sufficiens, quatenus considerantur, ut privant hominem æternâ beatitudine, pro semper; aut certè pro aliquo tempore.

Hinc Concilium Trident. sess. 14. can. 5. qui correspondet cap. 4. *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine anime suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, seditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum cum proposito melioris vite, non esse veram & utilem dolorem, nec præ-*

Non omnib.
Attritio dicitur
ponit ad
gratiam impetrandam
in Sacramento.

16.
Quis sit
sper veniæ
Quid sit
sper veniæ
in Sacramento

13.
Sine expressa
conversione ad
Deum non
habetur spe
veniæ.

14.
Attritio
concepta
ex speciali
turpitudine
furti, atque
opponitur
justitiæ, non
excludit
voluntatem
peccandi.

15.
Conc. Trid.
dicit loquitur
de Attritione
ut est
elicitâ
imperatâ
ex motivo
virtutis spei.

Con. Trident.

13.
Attritio
concepta
ex speciali
turpitudine
furti, atque
opponitur
justitiæ, non
excludit
voluntatem
peccandi.

... ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem..... anathema sit.

Ubi, ut vides, si tamen oculos apertos habetas ad videndum, inter cetera motiva enumerat amissionem eternae beatitudinis, quam alius verbis expresserat cap. 4. dicens: Cum spe venia.

16. Nam quid aliud est spes veniae, quam spes eternae beatitudinis? Quippe venia, quam peccator sperat, quid aliud est quam iustificatio? Iustificatio autem secundum Tridentinum fess. 6. c. 7. Non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae & donorum; unde homo ex iniusto sit iustus, & ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem vitae aeternae.

Et verò peccator, qui sperat hereditatem vitae aeternae, nonne considerat se eam amississe? Jam autem Attritio secundum Tridentinum supra cap. 4. non disponit ad Dei gratiam impetrandam in Sacramento, nisi sub hac conditione: Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae; ut ut sit de honestate Attritionis, quae pure putè conciperetur ex timore gehennae, & poenarum, praecise secundum se, ut adherunt dolore aliquem naturalem, praesidendo à Deo, & ab aeterna ejus visione, ac fruitione, quae de facto privant.

Si dixeris cum Arriaga disput. 11. nu. 13. ipsae poenae purgatorii sunt sufficientissimum motivum Attritionis, & tamen ille non deterret eam ratione, quatenus causant dilationem beatitudinis; quia si homo toto eo tempore, quo in purgatorio est futurus, maneret in hac vita, haberet omnino eandem dilationem ejus beatitudinis; certum autem est, eam mansionem in vita non habere vim deterrendi, quàm poenae purgatorii: ergo haec non movent ad Attritionem ratione beatitudinis, quam vel ad tempus differant, vel omnino impediunt, sed aliunde, hoc est, ratione eorum gravissimorum cruciatuum. Haecenus ille.

Respondeo breviter: in hac vita non habetur omnino eadem dilatio beatitudinis, quae habetur post hanc vitam, quippe in hac vita adeptio beatitudinis impossibilis est, post hanc vitam, nisi aliquid obstat, actum conceditur beatitudo. Quis autem ambigat carentiam rei impossibilis non habere illam vim deterrendi, quam habet privatio rei possibilis, & debita?

Ad aliud argumentum ejusdem Auctoris ibidem, videlicet: Ninivitas vix videntur apprehendisse alias poenas, quàm mortem temporalem, excidium civitatis &c. Respondeo nusquam definiri, Ninivitas consecutos veniam peccatorum. Quid ergo? Misericordiam.

Audiamus Tridentinum fess. 14. cap. 4. Hoc timore (loquitur de Attritione quae communiter concipitur ex metu gehennae & poenarum, vel turpitudinis peccati consideratione) utiliter concessi Ninivitis, ad totam praedicationem plenam terroribus poenitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt.

Per quam utique misericordiam intelligere possumus, mitigationem poenae illius imminenti, quam Jonas eis praedixerat hifce verbis: Abhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur, Jon. 3. v. 4. Unde sequitur v. 10. Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala; & misertus est Deus super malitiam; quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.

Et verò, quae illa malitia, quam locutus fuerat, nisi subversio Ninive? Utitur autem Tridentinum illo exemplo; non ita ut probet, Attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem (nam tunc temporis requirebatur Contritio charitate perfecta, quam an habuerint Ninivitas, incertum est; quamvis piè credi possit, aliquos saltem eam habuisse) quàm ad probandam honestatem Attritionis contra haereticos, qui dicebant eam esse peccaminosam.

Quidquid ergo sit de Ninivitis, an omnes, vel saltem aliqui conversi fuerint à via sua mala; & ab iniquitate, perfecte ac sufficienter ad accipiendam veniam peccatorum, mihi certum est, & omnibus esse debet, solum motivum excidii temporalis nequam sufficisse: est fore proportionatum ad honestam Attritionem, quae à Deo remuneraretur temporalis poenae relaxatione.

Ex his patet responso ad tertium argumentum Arriaga: Si, inquit, in statu pure naturae relinqueretur homo, & peccaret mortaliter, haud dubiè mereretur eandem poenam, quam jam; uti eam merentur, qui cum ignorantia invincibili beatitudinis (quam non Christiani habent maximam ex parte) cum scititia tamen Dei eum offendit graviter: negari autem non potest, quin etiam tunc sanctè possent homines ex earum poenarum timore retrahi à peccato; & verò de facto id potest contingere. Nam si aliquis haberet ignorantiam invincibilem aeternae beatitudinis ex minus bona instructione Parochi, certè adhuc ex timore eorum cruciatuum aeternorum posset a terri honestissimè, ut ex terminis patet.

Respondeo, honestissimè naturaliter transeat; honestissimè supernaturaliter, sicut oportet; ut ei justificationis gratia conferatur, vel solum in Sacramento, nego. Nam juxta principia Scoti; non datur actus supernaturalis, nisi circa objectum supernaturale; non datur actus supernaturalis, nisi Theologicus fidei,

Per misericordiam, quam concesserunt Ninivitis, concesserunt misericordiam à Domino impetrarunt.

19. Quare Tridentinum illo exemplo; non ita ut probet, Attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem.

20. Responso ad 3. argumentum Arriaga.

Non datur actus supernaturalis, nisi circa objectum supernaturale.

spei, aut charitatis spei, quidquid alii sine sufficienti fundamento contrarium sentiant, ut probavimus sect. 1. concl. 2.

21. Certè ipse Ariaga tom. 5. disp. 12. n. 25. fatetur, non posse quem atteri de peccatis (intellige sufficienter ad eorum remissionem in Sacramento) propter penas inferni, nisi credat se posse obtinere veniam; aliàs (inquit ille) cur doleret, aut cur proponeret emendationem? Obtinere autem veniam, quid aliud est, sicut supra dixi, quàm accipere remissionem peccatorum, & jus ad aeternam hereditatem? Ergo aeterna hereditas, quæ indubiè supernaturalis est, ingreditur motivum veræ Attritionis, quæ requiritur ad Dei gratiam impetrandam in Sacramento.

Neque excusat ignorantia invincibilis, quia Attritio supernaturalis, aut alius actus æquivalens, tam necessariò requiritur, quàm ipsa Attritio secundùm se; sicuti ergo non justificaretur per Sacramentum, qui accederet sine ullo prorsus dolore, eò quòd invincibiliter ignoraret ejus necessitatem, ita pari ratione non justificaretur, qui accederet cum Attritione tantùm naturali purè putè conceptâ ex metu gehennæ, quatenus adfert aliquem dolorem naturalem, eò quòd invincibiliter ignoret beatitudinem, quam debet sperare.

22. Alioquin solis viribus naturæ, sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, poterit peccator penitere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, cujus oppositum definitum est à Concilio Tridentino sess. 6. can. 3. sub hac forma verborum: Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque eius adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.

Ecce Penitentia adjungitur à Concilio actibus theologicis in substantia supernaturalibus, quo tacitè significet, & ipsam Penitentiam justificativam esse actum in substantia supernaturalem, puta actum spei, aut charitatis; quamquam distinctè enumeret illos actus propter diversum modum tendendi in idem objectum, scilicet per modum prosecutionis, & per modum fugæ; non quòd Penitentia fugiat beatitudinem, quam spes prosecutionis persequitur, sed quia fugit illud quod beatitudinis consecutionem potest impedire, hoc est, detestatur peccatum, quatenus impedit consecutionem beatitudinis; detestatur, inquam, peccati turpitudinem, & penam ejus aeternam, vel temporalem, quatenus impediunt beatitudinem, quam peccator sperat per remissionem peccatorum obtinere.

Itaque Attritio, quæ requiritur in Sacra-

Conclusio.

mento, oportet ut sit vel actus elicitus spei, aut certè imperatus; talis autem non invenitur in homine, qui ignorat five vincibiliter, five invincibiliter beatitudinem aeternam.

His ita prælatis de motivis Attritionis, seu Contritionis imperfectæ, quæ Attritio dicitur, nullo negotio probabitur Conclusio. Quid enim illustrius & evidentiùs, quàm intentionem efficacem finis inferre electionem medii necessarij? Itaque Attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ, aut consideratione turpitudinis peccati, quatenus gehenna, & turpitudinis peccati impediunt consecutionem beatitudinis, necessariò excludit omnem voluntatem peccandi, cum qualibet voluntas peccandi impediatur consecutionem beatitudinis. Nec putò Divum Augustinum umquam hoc negasse, ut patet ex Concl. sequenti, ubi specialiter de mente Divi Augustini in hac controversia.

Interim confirmo Conclusionem ex Concilio Trident. imprimis sess. 6. can. 8. qui talis est: Si quis dixerit, gehenna metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confingimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit.

Ergo metus gehennæ, secundùm Tridentinum, potest excludere omnem voluntatem peccandi, cum non sit major ratio de una voluntate, quàm de alia: nam Deus, cujus est infligere gehennam, scrutatur renes & corda, & non tantùm peccata externa punit, sed etiam interna & occultissima; qui ergo efficaciter timet gehennam, non solum continebit se à peccatis externis, sed etiam à voluntate interna peccandi, quam optimè novit gehennam promereri.

Quia tamen respondere aliquis posset, ly Per quem in illo Canone non significare causam finalem, sed solum occasionem aliquam seu principium extrinsecum, hinc subijcio alium locum ejusdem Concilij ex sess. 14. cap. 4. ibi: Illam verò Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudine peccati consideratione, vel ex gehenna & penarum metu committere concipitur, si voluntatem peccandi excludat &c.

Ergo supponit Concilium, Attritionem, quæ concipitur propter (ita quippe interpretatur ly Ex Suarius 3. p. q. 85. a. 1. disp. 5. sect. 2. n. 7.) turpitudinem peccati, aut gehennæ metum, posse excludere voluntatem peccandi, aliàs frustra apponeret illam conditionem, utpote impossibilem.

Sicuti frustra diceret Conc. potest homo absque gratia Dei abstinere ab omni peccato. si velit, quia non potest hoc velle sine gratia Dei.

Ergo

Neque excusat ignorantia invincibilis.

22. Non potest peccator sufficienter penitere solis viribus naturæ.

Concl. Trid.

Quare Trident. distinctè enumeret actû spei & Penitentia.

23. Probatur Concilio quædam esse effectus in inferno factos, quoniam non sunt necessarij.

27. Probatur.

24. Confirmatur et Concilio Trident.

25. Probatur.

25. Alia confirmatur et Concilio.

26. Probatur à similitudine.

Ergo similiter frustra diceret : Attritio, que concipitur ex metu sive propter metum gehennæ, disponit ad impetrandam gratiam Dei in Sacramento, si voluntatem peccandi excludat, supposito quòd non possit illam voluntatem excludere.

Docet ergo Concilium, propter metum gehennæ peccatorem posse abstinere à peccando, sive metum gehennæ posse excludere voluntatem peccandi : & cum non sic major ratio, ut dixi, de uno peccato, quàm de alio, Concilium intelligendum venit de omni peccato.

Sed contra, inquit Adversarii, qui dolet de peccato propter pœnam, magis dolet de pœna, juxta illud communiter Receptum: Propter quod nunquamque tale, & illud magis; ergo si peccandum foret, vel ardens, potius eligeret peccare, quàm ardere : ergo talis dolor non excludit voluntatem peccandi.

Respondeo, de facto neminem posse eligere peccatum ad evadendam pœnam, cum ipsi peccato infallibiliter sit annexa pœna; adeoque peccare (juxta legem Dei ordinatam) non est medium evadendi pœnam, sed vice versâ, non peccare est medium; ergo qui efficaciter dolet de pœna, necessariò eligit non peccare.

Dices; saltem si nulla esset pœna constituta, vellet peccare. Respondeo, vellet peccare, id est, haberet actualem voluntatem peccandi, si abesset illa pœna, nego; vellet peccare, id est, ex vi præcisè illius actûs non vitaret peccatum cessante pœnâ, concedo totum. Sed quid tum? Numquid ideo de facto peccat? Quinimmo, etsi habitualiter ita esset constitutus, ut si sciret nullam pœnam esse constitutam, peccaret, adhuc stare propositum non peccandi de cætero: nam voluntas merè habitualis, & in sola animi preparatione nihil operatur.

Alioquin qui, putans invincibiliter se occidere feram, occideret hominem, reus esset homicidii, & foret irregularis, si posita scientiâ occidisset. Similiter frangeret jejunium, qui ex ignorantia invincibili comederet carnes, comesturus tamen si scivisset esse jejunium, quæ sunt inaudita. Longè ergo diversa sunt peccat, & peccaret; nisi velis admittere hominem toties peccare, quoties peccasset, si tales vel tales circumstantiæ occurrissent. Quòd ergo quis peccaret, si abesset pœna, nisi actualiter dicat, Volo peccare, si abstinet pœna, nullum est peccatum.

Sed antequam pergamus, allubescit audire Jansenium de Gratia Christi Salv. l. 5. c. 34. quod sic incipit: Nam quòd isti Scholastici dicunt, istam sententiam suam (pœna dolorem peccati propter gehennæ metum excludere posse omnem peccandi voluntatem,

& continere propositum bonæ vitæ, seu servandi totam legem Dei, itemque esse dispositionem sufficientem ad justificationem cum Sacramento obtinendam) in Concilio Trident. satis evidenter tradi, quando dicit, quòd Attritio quamvis sine Sacramento Penitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eam ad Dei gratiam in Sacramento Penitentia impetrandam disponit; non mediocriter mihi allucinari videntur: Tridentinum enim potius vice versâ, multis locis evidenter significat, numquam justificationis gratiam sive extra Sacramentum, sive in Sacramento, tam Penitentia, quàm Baptismi, adultis dari, nisi Contritio antecedit.

Nam in primis disertis verbis docet, materiam Sacramenti Penitentia esse Contritionem, eamque ad peccatorum remissionem ex Dei institutione requiri. Et can. 4. damnat eos anathemate qui negaverint, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem esse tres partes Penitentia. Et ne quis ignoraret, quid esset ista Contritio, statim definit eam esse animi dolorem, ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Hactenus Jansenius.

Respondeo neminem istorum Scholasticorum ignorare, quid sit ista Contritio, quæ à Concilio ponitur pars Penitentia. Apprime etiam scire eos, quòd Concilium videatur illâ Contritionem dividere in Contritionem charitate perfectam, id est, quæ elicitur ex motivo dilectionis Dei propter se super omnia, & Contritionem illam imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam communiter concipitur ex metu gehennæ & pœnarum, vel consideratione turpitudinis peccati, & ideo omnes admittunt hanc quoque Contritionem, quæ Attritio dicitur, esse Contritionem veri nominis & rationis & essentia.

Sed interrogo unum verbum: ubi Concilium dicit, hanc imperfectam Contritionem debere procedere ex motivo charitatis? Nonne illud exprimit in definitione Contritionis? Clarum est quòd non, cum nulla mentio ibi fiat alicujus motivi; nonne in descriptione illius Contritionis imperfectæ? Immo contrarium innuit, quando pro motivo exprimit metum gehennæ & pœnarum, vel considerationem turpitudinis peccati, & per ista sola motiva distinguit Contritionem illam imperfectam à perfectâ. Quòd si etiam Attritio debeat procedere ex motivo charitatis, jam non erit distinctio inter illas Contritiones, nisi penes intensionem accidentalem.

Si replicaveris; motivum charitatis includitur in proposito emendationis, nam tale propositum, ut supra ait Jansenius, omnes

30. & ab Auctore rejicitur.

Conc. Trid. non exprimit motivum charitatis in descriptione Contritionis in genere, neque Contritionis imperfectæ.

31. Obiectio, quòd motivum charitatis

titatis in-
cluditur in
propofito
emendatio-
nis.

Refponfo,
quod hoc
non probe-
tur ex Trid.
1. Cor. 13.

32.
Attritio de
qua Trid.
debet effe
actus elici-
tus aut fal-
tem impera-
tus fpei.

33.
An illa At-
titio fit ti-
mor fervilis.

Non eff
malū ex ti-
more pœna
fugere pec-
catum

vires humanas superat, nec nisi à Spiritu sancto, per veram, & propriè dictam Christi gratiam operante, inspirari, aut haberi ullo modo potest, quia charitatis quidam five jam perfectæ, five saltem imperfectæ fœtus est, sine qua iustificari nemo potest.

Respondeo, hoc non probari ex illo loco Tridentini, si per charitatem intellegas illam virtutem, de qua loquitur Apostolus 1. Cor. 13. v. 13. dicens: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas.* Nam etiam spes, quam ibi distinguit Apostolus à charitate (alioquin non essent tria) omnes vires humanas superat, nec nisi à Spiritu sancto, per veram, & propriè dictam Christi gratiam operante, inspirari aut haberi ullo pacto potest, intellege, sicut oportet, ut iustificationis gratia conferatur.

Sin autem per charitatem imperfectam intellegat Janenius spem, de qua suprâ loquitur Apostolus, & est minor charitate, jungo dexteram, & rursum dico: Attritio quæ concipitur ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex metu gehennæ & pœnarum, nisi sit actus elicited spei, aut saltem imperatus, nequaquam proximè disponit ad iustificationem, etiam in Sacramento, defectu scilicet supernaturalitatis. Cum enim iustificatio nostra sit opus superans omnes vires humanas, nec nisi à Spiritu sancto, per veram, & propriè dictam Christi gratiam operante, inspirari, aut haberi ullo pacto possit, jure meritissimo ad illam exigitur similis dispositio; ad minus ergo actus spei, secundum nostra principia, quæ non agnoscent virtutes morales infusas.

Et quidem si timorem gehennæ, procedentem ex desiderio beatitudinis aternæ, velis vocare timorem servilem, Attritio quam nos ponimus, erit timor servilis; nihilominus talis, qui corrigat voluntatem, & excludat voluntatem peccandi, utique anteponeus omnibus rebus dilectis Deum, neque aliquid diligens supra Deum, aut aliquid magis, quam Dei offensam timens: siquidem non timet pœnas propter pœnas, præcisè quatenus sunt malum aliquod naturale, sed quia incompatibiles sunt cum adeptione & possessione summi boni, quod est Deus.

Quapropter cum timor ille bonus sit & honestus (de quo nemo Catholicus unquam dubitavit) sicut bona est spes aternæ beatitudinis; medium quoque five fuga peccati sit bona & honesta, non apparet malum & inhonestum, ex tali fine tale medium assumere, cum reverà illud medium sit proportionatum ad fugam pœnæ, quæ bona est; sicut enim pœna non debetur, nisi propter culpam, ita nullum medium est aptius ad

vitandam pœnam. quàm vitare culpam.

Nec obstat, quod culpa sit malum altioris ordinis; non obstat, inquam, quia non ordinatur ejus fuga, ad fugam pœnæ, tamquam ad finem ultimum, positivè excludendo finem ulteriorem five Deum (ad cuius gloriam totum hoc potest ordinari) & aliunde quædam non excluditur; hic finis ex se in illum tendit, quod sufficit, ut actus ille non sit vitiosa cupiditas.

Enimverò etiam Deus subinde ordinat bonum altioris ordinis, ad bonum ordinis inferioris, quando videlicet utrumque in gloriam suam cedit; ita ordinavit Incarnationem & Passionem Christi ad gloriam nostram.

In hoc ergo actu Attritionis nulla est deordinatio intrinseca, quamvis sit minor perfectio negativa; negativa, inquam, non privativa, quia non caret aliquâ circumstantiâ sibi debitâ ex recta ratione, quippe nullatenus ostenditur ex Scriptura, Concilio Oecumenico, aut SS. Patribus omnem nostram actionem semper positivè debere referri ex charitate in Deum.

Ex his patet veritas ejus, quod superius diximus, nimirum, in tali actu non necessariò involvi, etiam virtualiter, hanc conditionalem voluntatem: *si peccato non esset pœna imposta, non vitarem illud*; quia videlicet illa vitatio pœnæ non est finis ultimus, in quo affectus sistit super omne amabile, sed tantum est finis proximus, qui pro nunc omnino avertit voluntatem ab interno affectu peccandi, saltem mortaliter; secundum quem affectum præsentem judicandum est de hac voluntate; immo implicat, secundum præsentem Dei legem, stare affectum peccandi cum efficaci voluntate vitandi pœnam, seu obligationem ad pœnam.

Addo signanter illam particulam, *saltem mortaliter*; quia cum vera Contritione, etiam perfecta, potest stare voluntas peccandi venialiter, ut patet ex dictis scâ. præced. Conclus. 6. & 7.

Hinc etsi concederem Attritionem, de qua agimus, quia non refertur positivè in ultimum finem, qui est Deus, concederem, inquam, illam Attritionem, seu potius illum defectum seu omissionem relationis vitiosam esse cupiditatem, ut aliqui videntur imaginari, non idcirco deberem admittere ejus Attritionis insufficientiam ad iustificationem obtinendam in Sacramento; quia indubiè ille defectus seu ommissio non est peccatum mortale, nisi velis dicere, eum peccare mortaliter, qui comedit aut bibit, sedet aut ambulat, & sic de cæteris actionibus naturalibus, non positivè illas ordinando ad gloriam Dei juxta præceptum Apostoli secundum te (nam secundum me solum est consilium) 1. Cor. 10. v. 31.

34.
Objectio
solvitur.

37.
Objectio
solvitur.

Deus habet
de ordine
bonum et
inferioris
ordinis ad
bonum ordi-
nis inferioris
nis inferioris
nis inferioris

35.
Vitare pœ-
nam non est
concedere
in finem
formam
interioris
virtutis

36.
Cum rest
Contritione
potest stare
voluntas
peccandi
venialiter

39.
Oratio
mens
bona dicitur
non

1. Cor. 10.
v. 31.

v. 31. Sive ergo manducatis sive bibitis, sive aliud quod fuerit, omnia in gloriam Dei facite.

Arguis: si illa omisso est vitiosa cupiditas; ergo illa Attritio non est actus supernaturalis: ergo non est dispositio sufficiens. Resp. neg. primam Conseq. nihil enim obstat, quin actus supernaturalis extrinsecè possit vitari, v. g. ex fine vanæ gloriæ, vel ex præcepto, quo Deus reflexè eum prohiberet. Cum enim in existentia actus supernaturalis, v. g. spei, non sit ratio boni necessarii, & in carentia eius possit esse aliqua honestas, scilicet obedientiæ, potest Deus velle ut hic & nunc talis actus non existat.

Ratio prohibitionis erit ostensio summi domini Dei. Sicuti potest Deus ratione summi domini, quod habet in omnes creaturas, velle, ut aliqua creatura, etiam perfectissima, v. g. Angelus, aut Unio hypostatica, non existat. In tali, dico, casu, adhuc possit voluntas velle elicere actum spei v. g. & consequenter elicere, cum enim ex objecto suo bonus sit, debet voluntati concursus supernaturalis.

Herculè supposita elevatione hominis ad statum supernaturalem, jam Deus hic & nunc solum se gerit instar causæ universalis (quamvis reverà sit causâ specialis) sicuti postquam voluit, ut legitimus Sacerdos adhibens omnia essentialia, poneret Christum sub speciebus panis & vini, ipse etiam supernaturaliter debet concurrere ad illam positionem, et si fiat à Sacerdote ex malo fine, vel contra reflexam prohibitionem Dei aut Ecclesiæ; quoniam positio illa in se bona est, & malæ intentioni Deus specialiter non cooperatur.

Gratis itaque admisso præcepto Dei, quo voluit omnes actus nostros tam naturales, quam supernaturales, per consequens actum spei positivè referri in suam gloriam, adhuc specialiter debet concurrere ad actum spei, qui ex objecto suo est honestus (nam aliàs non posset referri in gloriam Dei) tametsi voluntas nostra positivè illum non referat, & per illam omissionem peccet venialiter; nam ad illam omissionem, quæ intrinsecè mala est, Deus specialiter non cooperatur, sed dumtaxat ad actum spei, qui intrinsecè & ex objecto suo est bonus. Cæterùm cum peccato veniali posse consistere dispositionem sufficientem ad justificationem, passim admittitur, de quo plura disp. seq. ubi de dolore sacramentali.

Nunc pergo ad alias objectiones contra principalem doctrinam. Ut aliquis, opponunt Adversarii, habeat propositum efficax vitandi omnia peccata mortalia, debet eligere potius pati penas inferni, quam peccare; ergo ex odio inferni nequit habere voluntatem non peccandi, siquidem non potest ex odio inferni eligere infernum.

Resp. I. per illam detestationem peccati super omnia ex odio inferni, non necessariò dicitur explicitè, *Volo potius subire infernum, quam peccare*; sed dumtaxat, *volo non habere actum electionis, quo ostendam me potius velle peccatum, quam infernum*; eò quòd talis electio adferret mihi ipsum infernum.

Resp. II. quamvis in proposito emendationis, quod necessarium est ad justificationem, diceret homo: *Volo eligere & velle magis infernum, quam peccatum*; adhuc non vellet per illud propositum infernum ipsum; neque enim coincidunt: *Volo offerre me ad aliquod obiectum, & Volo illud obiectum*; v. g. *Volo me offerre ad mortem, & Volo mortem*; etenim qui sciret quòd se offerendo inimico ad mortem, evaderet mortem, posset indubiè ex desiderio vitandi mortem, velle se offerre, & de factò se offerre occidendum suo inimico.

Ergo consimiliter peccator ex desiderio vitandi infernum, quod scit vitari hoc modo, nempe offerendo se Deo ad patiendum potius infernum quam peccandum, potest velle se offerre, & de factò eligere magis infernum, quam peccatum.

Nonne actu dilectionis Dei propter se super omnia homo magis odit peccatum, quam infernù? Et tamen ex desiderio beatitudinis æternæ & metu damnationis æternæ potest sibi voluntas imperare talè actum (ut omnes concedunt) tamquàm utilem; imò quandoque necessarium ad evadendum infernum; ergo pari ratione poterit peccator ex odio inferni habere propositum vitandi quòdcumq; peccatum; & tale propositum debet habere, ut Attritio, procedens ex illo odio, sit sufficiens dispositio in Sacramento.

Sed contrà; quid si peccator sciret, quòd Deus electionem inferni acceptaret, & mitteret in infernum? Respondeo, quid si cælum rueret? *Nec pot nec palma maneret*, ut vulgò dicitur. Metus inferni est sufficiens motivum ad vitandum omnia peccata, quæ de factò in hoc rerum ordine nata sunt occurrere per se & seclusâ ignorantia. Nam de factò numquam aliquis incurrit penas inferni, ex eo quòd potius eas eligat, quam peccatum; neque peccatum mortale est ulli medium ad fugiendum infernum. Satis ergo est ad propositum universale & efficax, ut aliquis efficaciter velit numquam peccare in omnibus casibus, qui secundum legem ordinatam possunt occurrere.

Dixi: *Per se loquendo, & seclusâ ignorantia*, quoniam per accidens posset quis reduci ad tales angustias, quòd putaret sui peccandum vel se damnandum, ut si Dæmon minaretur infernum nisi peccaret: hoc tamen non obstat dictis; quippe sufficit, quòd motivum de per se sit sufficiens; aliàs namque nec motivum charitatis perfectæ sufficeret: v. g. si quispiam ex ignorantia putaret peccatum manens peccatum non displicere Deo, sed placere, haud posset

Prima resp. pñso.

40. Responde. tur 2.

Ex desiderio beatitudinis potest voluntas sibi imperare actum dilectionis Dei super omnia.

41. Obiectio.

Solutio.

Metus inferni est sufficiens motivum ad vitandum omnia peccata, quæ de factò occurrunt per se & seclusâ ignorantia.

Quare ad. datur ly per se &c.

posset tali casu ex amore Dei propter se velle vitare illud peccatum. Item si aliquis non advertat mendacium displicere Deo, quamvis advertat ad illius propriam malitiam. Quis propterea negat motivum dilectionis Dei propter se super omnia sufficere ?

42. Alia obiectio.

Opponis rursus : qui dolet de peccato ex efficaci amore suæ salutis, solum habet virtutalem voluntatem mediæ necessarii; atqui tale medium non est, hic & nunc vitare hoc peccatum, satis enim est vel vitare illud, vel de illo commissio postmodum dolere per Pœnitentiam : ergo &c.

Respondetur.

Resp. neg Minorem, si salus æterna consideretur in ordine ad me; quia licet Deus possit mihi dare tempus Pœnitentiæ, equidem hoc non est in mea potestate; quare, si volo efficaciter salvari, volo efficaciter non peccare, id est, volo non ponere impedimentum, quod neutiquam est in mea potestate tollere: veluti si volo efficaciter vivere; non projicio in mare unicum panem, licet sciam, quod Petrus fortè dabit mihi dimidium sui panis.

Replicatur.

Contra; possum scire ex revelatione divina me esse prædestinatum. Respondeo, sicut homo dolet nunc ex motivo Attritionis de peccatis præteritis remissis, tamen si sciat se propter ea non damnandum, idque, quia saltem exposuit se periculo, & dedit caulam condignam æternæ damnationis; sic ex eodem odio persequitur quodlibet peccatum futurum, quod posset adferre tale periculum, & dare talem caulam.

43. Conclusio.

Igitur Concilium Tridentinum sess. 14. c. 4. nullatenus adversatur nostræ doctrinæ, aut eam proscribit, sed optimè ex illo loco probatur, dum, ut superius diximus, per motivum distinguit Contritionem charitate perfectam ab Attritione, & pro motivo Attritionis statuit metum gehennæ, aut considerationem turpitudinis peccati.

Motivum intrinsecum Contritionis charitate perfectæ & Attritionis.

Pro motivo, inquam, intrinsecum, id est, quemadmodum objectum intrinsecum Contritionis charitate perfectæ, est summa Dei bonitas in se spectata, ita objectum intrinsecum Attritionis est eadem Dei bonitas, quæ nobis bona est: & sicuti Contritio charitate perfectæ, detestatur omne peccatum mortale præteritum, & fugit, seu timet efficaciter omne peccatum mortale futurum, quatenus est offensæ summæ Dei bonitatis in se spectatæ; pariter Contritio imperfecta, detestatur omne peccatum mortale præteritum, & fugit seu timet efficaciter omne peccatum mortale futurum, quatenus est offensæ summæ Dei bonitatis, quæ nobis bona est, id est, quatenus impedit æternam beatitudinem.

44. Metus gehennæ potest esse obiectum ex-

Cæteroquin metus gehennæ & consideratio turpitudinis peccati, nonne etiam possunt esse objecta extrinseca Contritionis charitate perfectæ? Nonne Contritio, quæ ex illis moti-

vis concipitur, potest esse dispositio remota ad justificationem extra Sacramentum? Nemo dubitat.

Ergo quando Concilium specialiter statuit metum gehennæ, sive gehennam, motivum Attritionis, intelligit motivum intrinsecum modo jam explicato, & quando docet illam Attritionem disponere ad justificationem in Sacramento, loquitur de dispositione proxima.

Negatur, inquis, Consequentia: nam præter gehennam & turpitudinem peccati, sunt alia motiva, ut significatly Communiter, quo utitur Concilium dicens: Communiter concipitur, ut supra expendimus. Deinde Concilium ibi comparat Attritionem, Pœnitentiæ Ninivitarum, quæ solum erat dispositio remota ad misericordiam.

Respondeo; estò sint alia motiva Attritionis, equidem non majoris virtutis aut efficacitæ, quàm gehenna aut turpitudinis peccati quæ enim illa essent? Certè conveniebat, quod Concilium principaliora & motiva intrinseca, immo, secundum Adversarios, necessaria ad justificationem in Sacramento enumeraret potius, quàm illa, quæ se solis non sufficiunt, ut ipsi existimant.

Deinde Pœnitentia Ninivitarum proxima fuit dispositio, non ad justificationem, de qua fortè ibi non agitur, ut superius insinuavi, sed ad misericordiam impetrandam super malitiam (id est excidium civitatis) quam locutus fuerat Deus, ut faceret eis; quippe non leguntur aliud medium adhibuisse, & tamen Deus non fecit, quod locutus fuerat, ut faceret eis.

Accedit, quod tempore illo non erat Sacramentum Pœnitentiæ; adeoque non mirum si tunc Pœnitentia plena terroribus proximè non sufficiebat ad justificationem, nam unicum medium justificationis erat Contritio charitate perfectæ; porro in lege nova Christus instituit Sacramentum Pœnitentiæ, quod suppleret defectum Contritionis charitate perfectæ; unde nos minimè asserimus, quod Attritio ex illis motivis se solâ sit proxima dispositio ad justificationem, sed cum Sacramento, sive in Sacramento, id est, quod sit proxima dispositio ad ipsum Sacramentum, quod proximè justificat.

Ex hæcenus dictis explicari poterit alius locus Concilii Tridentini, quem Adversarii putant validissimum ad impugnandam nostram doctrinam. Est autem cap. 6. sess. 6. ubi requirit (inquit Iansenius supra) ad eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agere oportet, id est, quæ requiritur tamquam dispositio necessaria, fidem, spem, dilectionem Dei tamquam fontis omnis iustitiæ. Et, ut propterea, hoc est, quia Deum ut iustitiæ fontem diligit, adversus peccata movetur, idque non quolibet modo, sed per

trifecum
Constituta
suis charita
te perfecta

44.
Obiectio
duplex

Respondetur
1.

45.
Respondetur
ad 2.

46.
Obiectio
Tridentini

Sacramen
tum Pœnitentiæ
supplet defectum
Contritionis
charitate perfectæ

47.
Obiectio
Tridentini

70.
quæ colligitur
ex illis

per odium aliquod & detestationem. Denique postulat propositum inchoandi novam vitam, & servanda divina mandata. Qui tamen per se sunt effectus divinae caelestisque charitatis; ut nullo colore probabilitatis negari queant. Nam dilectio iustitia sexcentis locis ab Augustino vocatur charitas Dei, & timori poenae opponitur. Huculque Ianfenius.

A quo utique si quaero; numquid & spes ab Augustino vocatur charitas Dei? Illico respondet cap. 9. ejusdem libri (quod inscribitur: Spes Christiana non oritur ex amore concupiscentiae, sed genuinae charitatis) respondet inquam: Carnalis amoris esse dicit (S. August. in psalm. 140.) nolle discedere ab invicem, suis colloquutionibus concitari, desiderare se abentes, gaudere ad praesentiam suam. Et spiritualis charitatis timere absentiam, fruique desiderare: Cum times Deum (timore casto charitatis) ne te deserat praesentia eius, amplecteris eum, ipso frui desideras (Tract. 9. in Epist. Joan.) quod mulieris castae virum diligentis exemplo probat. Certissima est ista veritas, & sexcentis testimoniis adstrui potest. Hae ille.

Sed rursus aliquis interrogat: Tridentinum supra requirens pro dispositione necessaria fidem, spem, dilectionem Dei, intelligit dilectionem Dei distincta à spe? Si affirmas, inseret ergo Poenitentiam, quam ante Baptismum agere oportet, erit Contritio charitate perfecta, id est odium & detestatio peccati proveniens ex dilectione Dei propter se super omnia. Sin autem non requiratur dilectio distincta à spe, cur, inquit, Tridentinum spem & dilectionem quasi actus distinctos enumerat?

Fateor, hic locus Tridentini primâ fronte apparet contrarius nostrae sententiae, eod quod videatur requirere actum dilectionis distinctum ab actu spei; hinc aliqui Doctores respondent, Concilium ibi loqui de Poenitentia justificativa ante Baptismum, non autem cum Baptismo, ut sensus sit: Poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet, id est, Poenitentiam, quam agi oportet ad obtinendam justificationem ante realem susceptionem Baptismi; illa siquidem Poenitentia necessariò oritur ex dilectione Dei propter se, utpotè quae sola juxta Tridentinum sess. 14. c. 4. hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum actu suscipiatur. Et quamvis illo cap. 4. differat de Sacramento Poenitentiae, eadem tamen est ratio, secundum Doctores communiter, de Sacramento Baptismi.

Hanc porò interpretationem Concilii colligant ex ipso contextu, qui talis est: Disponentur autem (impii) ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratiâ, & adiuti, si dem ex auditu concipientes, liberi moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata & promissa sunt; atque illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiam

eius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu; & dum peccatores se esse intelligentes, à divina iustitia timore, quo utiliter concitantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque, tamquam omnium iustitiam fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam Poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. Ecce, inquit illi, post Poenitentiam meminit Concilium propositi suscipiendi Baptismum: ergo in praecedentibus egit de mediis justificationis necessariis ante susceptionem Baptismi.

Respondent Adversarii distinguendo Consequens: de mediis ipso facto justificantibus ante Baptismum, negant Consequentiam; de mediis disponentibus, concedunt totum. Si quidem traditur ibi modus preparationis ad justificationem in adultis; nam caput illud inscribitur: Modus preparationis. Nullo autem verbo significat Concilium, illum modum preparationis sine Sacramento sufficere: imò potius contrarium, eum tantum requirit inchoationem charitatis seu dilectionis, diligere, inquit, incipiunt, ubi tamen postmodum ad justificationem extra Sacramentum, nimirum sess. 14. c. 4. postulat Contritionem charitate perfectam.

Nec mirum quòd ultimo loco faciat mentionem Baptismi, sive propositi susceptionis Baptismi; quippe illud propositum oritur ex illa Poenitentia, id est, odio & detestatione peccati; prius enim est detestari peccatum praeteritum, quam fugere peccatum futurum, quia enim displicet peccatum praeteritum, ideo voluntas proponit vitare futurum. Unde in definitione Contritionis, propositum emendationis sequitur dolorem & detestationem: Contritio, inquit Trid. sess. 14. c. 4. animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero.

Confirmatur, quia Concilium probans praedictam dispositionem ex Scriptura sacra, inquit: De hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit. Et: Conside sibi, remittentur tibi peccata tua. Et: Timor Domini expellit peccatum. Et: Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Et: Eritis ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare quae cumque mandavi vobis. Denique: Preparate corda vestra Domino. Haec tunc Concilium. In quibus verbis conjungit Poenitentiam cum Baptismo: agit ergo in superioribus de Poenitentia necessaria simul cum Baptismo.

Qua-

§ 1. Responsio Adversarii

Quare Concilium ultimo loco faciat mentionem Baptismi.

§ 2. Scriptura ex quibus Concilium probat modum preparationis ad justificationem

Eccl. 1. v. 27. Act. 2. v. 38. Mat. 28. v. 19. 1. Reg. 7. v. 3.

53. Secunda explicatio Concilii.

Quapropter alii respondent, cum in his Scripturis nulla inveniatur, qua aperte probet necessitatem actus charitatis, seu dilectionis Dei propter se, sed tantum fidei, spei, timoris & Poenitentiae; Concilium per ly Diligere incipiunt, non intelligere verum actum charitatis seu dilectionis Dei propter se, sed dumtaxat actum spei; nam hic actus considerat Deum, & illam amplectitur tamquam omnis iustitiae fontem, id est, tamquam remuneratorem & largitorem bonorum supernaturalium.

Quomodo fiat intelligenda illa verba Concilii. Fidentes Deum &c.

Cui non obstat, quod immediate ante faciat mentionem actus spei, dicens: Fidentes Deum &c. quia per illa verba vult solummodo intelligi actum aliquem intellectus, qui debet praecedere verum actum spei, scilicet iudicium, quo iudicant impii se accepturos remissionem peccatorum sive veniam; nullus quippe sperat, quod non iudicet se accepturum.

54. Occurrit objectioni Adversarium.

Sed quia facile responderi posset, quod Concilium in praecedentibus meminert illius iudicii ibi: Credentes vera esse, quae divinitus revelata & promissa sunt; atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius &c. Hinc aliam excogitaverunt interpretationem horum verborum: Illum, diligere incipiunt &c. dicentes, per ipsa tantummodo explicari naturam actus spei, qui requiritur tamquam dispositio necessaria ad justificationem, id est, qualis debeat esse actus spei, de quo dictum erat, Fidentes Deum &c. quasi diceret Concilium: Fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, atque ita illum diligere incipiunt, id est, per talem actum fiduciae Deum diligere incipiunt, tamquam omnis iustitiae fontem; vel sic, qui actus fiduciae, est actus dilectionis Dei tamquam fontis omnis iustitiae, & misericordiae largitoris.

55. Tertia explicatio Concilii.

Sed neque haec explicatio omnibus placet; ideo tertiam addo, puta, Concilium ibi non agere de sola justificatione in Baptismo (licet Baptismi mentio fiat) nec de sola justificatione extra Sacramentum, sed de justificatione adulti in genere, sive intra, sive extra Sacramentum, quod satis colligitur, tum ex initio capitis, tum ex praecedentibus capitibus, semper enim in iis agit de justificatione in genere.

Nonne cap. 4. docet, hominem iustificari per Baptismum in re, vel in voto? Quae quidem translatio (id est iustificatio) post Evangelium promulgatum, sine Lavacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest. Ita Concilium.

56. Verba Concilii possunt accommodari iustificationi impii intra & extra Sacramentum.

Hinc cap. 6. ita temperat verba sua, referens actus, quibus ad justificationem disponuntur impii, ut accommodari possint iustificationi intra, & extra Sacramentum, ac proinde Attritioni & Contritioni charitate perfecta. Propter quod etiam non dixit: Per eam Poenitentiam, quam ante Baptismum agi ne-

cessarium est, sed, agi oportet, id est, saltem opportunum & conveniens est.

Similiter illa verba: Ac propterea moventur adversus peccata &c. possunt referri, vel ad verba proxime praecedentia, illum, tamquam omnis iustitiae fontem diligere incipiunt, & ita intelliguntur de Contritione charitate perfecta; vel referri possunt ad omnia, quae praecesserunt, sive ad omnes actus ibi recensitos, fidei, timoris, spei, & sic intelligi debent etiam de Attritione.

Enimvero Concilium eo loci non intendit referre solos & omnes actus omnino necessarios ad justificationem, sed eos, qui communiter solent praemitti in justificatione adultorum, ut liquet manifeste, partim, quia conceptu actu fidei posset quis praetermisso actu timoris & spei Deum propter se super omnia diligere, & de peccatis suis perfecte conteri, adeoque iustificari sine actibus a Concilio ibi recensitis; partim, quia idem Concilium infra sess. 14. c. 4. docet in Sacramento Poenitentiae sufficere dolorem conceptum ex consideratione turpitudinis peccati, vel metu gehennae, nulla facta expressa mentione dilectionis Dei propter se: ergo verisimile est eundem dolorem etiam sufficere in Sacramento Baptismi, cum teste eodem Concilio sess. 14. c. 2. Merito Poenitentia laboriosus quidam Baptismus a SS. Patribus dictus fuerit. Si ergo Attritio sufficit ad laboriosum Baptismum, multo magis videtur sufficere ad Baptismum simpliciter.

Itaque Concilium sess. 6. c. 6. non descriptit dispositionem simpliciter & absolute necessariam, sed vel eam, quae omnium optima est, & hominibus etiam ante Baptismum consulenda; vel certe enumeravit eos actus, qui per se loquendo sunt aliquo modo necessarii, non determinans, an omnes simul sint necessarii in omni justificatione intra, & extra Sacramentum; an vero perfectiores sint necessarii extra Sacramentum, alii minus perfecti cum Sacramento sufficiant; quod clarius ipsismet Concilium docuit sess. 14. cap. 4. Ita Suarius tom. 3. in 3. part. disput. 28. sect. 2.

Neque huic explicationi adversatur illa particula, qua utitur Concilium, Diligere incipiunt, siquidem non significat imperfectionem in actu dilectionis, sed novitatem, quasi diceret, qui antea erant averfi a Deo, iam Deum diligunt.

Confirmatur haec explicatio primo: quia diligere magis stat pro dilectione perfecta, seu amore Dei propter se super omnia, juxta illud Joan. 14. v. 23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum &c. Et istud Joan. 1. c. 2. v. 5. Qui servat verbum eius, verum in hoc charitas Dei perfecta est. Nam cum dilectio imperfecta possit esse cum peccato mortali

57. Concilium non intendit enumerare omnes & solos actus omnino necessarios ad justificationem.

58. Concilium descriptit dispositionem simpliciter & absolute necessariam, sed vel eam, quae omnium optima est.

Occurrit objectioni.

59. Confirmatur haec explicatio primo.

CONCLUSIO III.

Non repugnat Augustino doctrina, qua docetur, dolorem peccati propter gehennae metum, seu Attritionem, excludere posse omnem peccandi voluntatem, & continere propositum bonae vitae, seu servandi totam legem Dei.

Timoris gehennae multum esse fructum, ostendit ex Divo Augustino Jansenius supra cap. 35. Primus est, quod quamvis a peccato animum non contineat, manum tamen, caeteraque coercet membra, ne in facta prosiliant. Epist. 144. Pana corporis, inquit Augustinus, est non a voluntate peccandi, tamen revocat ab opere peccati. Et lib. 2. contra literas Petilianae cap. 83. Timor poena, est nondum habet delectationem bonae conscientiae, saltem intra claustra cogitationis coercet malam cupiditatem.

Ex hac autem compressione male voluntatis nascitur secundus fructus, scilicet quod impeditur homo, ne peccata delectabilia sapientius perpetrando, catenas concupiscentiae sibi neccat ineluctabiles, juxta illud D. Augustini 8. Confess. c. 5. Ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas; id est, magna difficultas. Hodie (inquit idem S. Doctor lib. 2. contra Fel. c. 8.) libera voluntate faciunt homines consuetudinem, quam cum fecerint, facile superare non possunt.

Hanc consuetudinem malorum operum tollit, seu impedit timor gehennae. Proinde (inquit Augustinus Epist. 120. c. 18.) praemisus timor in cor nostrum, pellit ibi consuetudinem malorum operum, & servat charitati locum, qua tanquam Dominam veniente, ut illa insidat, abscedit. Hinc nascitur

Tertius fructus, puta, facilitas bene faciendi. Timent quidem (ait Augustinus in Psalm. 127.) sed non amant iustitiam, cum autem per timorem continent se a peccato, fit consuetudo iustitiae, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, & iam incipit homo iuste vivere, propterea non quia timet poenas, sed quia amat aeternitatem.

Quartus & ultimus fructus est, ut dum peccatores vehementer timent poenas, quas Deus transgressoribus legis comminatur, timore pressi, & coarctati ad Dei misericordiam

Y diam

illi non meretur nomen dilectionis simpliciter.

Quod verò Concilium loquatur de dilectione Dei tanquam fontis omnis iustitiae, non excludit quin dilectio illa sit amor benevolentiae, seu amor Dei propter se, sed significat amorem illum debere ferri in Deum ut supernaturalem finem & Auctorem, ille autem potest esse spei & charitatis; sicut amor naturalis, quo Deus diligitur ut Creator, & Auctor naturae, potest esse concupiscentiae, diligendo illam perfectionem Dei in se, & etiam benevolentiae, diligendo illum in se.

Confirmatur II. quia Concilium eadem sess. can. 3. definit, neminem sine gratia excitante & adjuvante credere, sperare, diligere, poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificacionis gratia conservetur; quibus verbis procul dubio comprehenditur dilectio Dei propter se super omnia, & Poenitentia seu Contritio charitate perfecta: ergo etiam cap. 6.

Responderi posset, ait Quidam, in isto Canone aliquid amplius contineri, quam in cap. 6. idque quia desumptus est verbotenus ex Arauf. II. can. 6. Quare nec in margine sit remissio ad cap. 6. uti fit in aliis Canonibus, in quibus praecise supmatur doctrina capitum.

Fateor, in margine non sit remissio ad cap. 6. sed ad cap. 5. idque quia praecipuum intentum illius Canonis est, definire necessitatem gratiae praevenientis & adjuvantis. Interim enumerantur actus dispositivi ad iustificacionem, & nulla est ratio dicendi, quod diversi ab iis actibus, quos Concil. enumeraverat cap. 6. Quod autem additur, illum Canonem esse verbotenus desumptum ex Arauf. II. can. 6. haud facile credit, qui textum inspexerit.

Habes itaque benigne Lector tres diversas interpretationes illius loci Concil. Tridentini, quem Adversarii putant validissimum ad impugnandam nostram doctrinam: elige quam volueris, & citius dixeris, Concilium non adversari nostrae Conclusioni. Si autem a me queritur, an D. Augustinus ei repugnet? Respondeo:

62. Malus est fructus timoris gehennae. Primus est vocatio ab opere peccati. S. Aug.

63. Secundus impeditio consuetudinis peccandi. S. Aug.

64. Tertius facilitas bene faciendi. S. Aug.

65. Quartus confugium ad Dei misericordiam.

ltem
entur
ver-
quam
ra in-
fecta;
runt,
si, ti-
im de
endit
cessa-
nma-
ulto-
con-
actu
omnia
nteri,
io ibi
m in-
ceni-
onfi-
u ge-
dile-
e est
men-
selli.
BA.
Ac-
mul-
sum-
scri-
88.
Concilium
descriptis
dispositi-
vionem qua
optima est
latii,
extra
t ne-
per-
arius
p. 4.
28.
illa
Occurrunt
obliqua.
tio-
quasi
jam
a di-
seu
illud
mod.
onem
Et
verè
dile-
nor-
tali

diam supplices fugiant, quatenus misso cœlitus adiutorio ad faciendam legem, ab intentata poena liberentur. *Lex* (inquit Divus Augustinus) *iram* (id est, supplicium) *operatur, ut ad iram evadendam, gratia requiratur.* lib. 2. oper. imperfect. contra Julian. f. 366.

S. Aug.

Conclusio.

Cum igitur tanti sint fructus timoris gehennæ, meritò Sanctus Augustinus Ser. 18. de verb. Apost. exclamat dicens: *Modò cum dicis mihi, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo, quid dicitur sum? Male times? Vanè times? Non audeo, quandoquidem ipse Dominus ablato timore (mortis corporalis) subiecit timorem (gehennæ) & ait, ubi dixit: Nolite timere eos qui corpus occidunt, & postea non habent quid faciant: sed eum timeate, qui habet potestatem, & corpus & animam mittere in gehennam ignis, ita dico vobis, hunc timeate.* Cum ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum, comminationem ingeminaverit, dicitur ego sum, male times ista? Non dicam. Planè time, nihil melius times, nihil est quod magis timere debeas.

S. Aug.

Luc. 12. v. 4. & 5.

66.

De bonitate & honestate timoris gehennæ non est dubitandum. Trident.

Igitur de bonitate & honestate timoris gehennæ, non est dubitandi locus, nequidquam ringentibus, freudentibus, oblatrantibus hæreticis nostri temporis, quos damnat Concilium Trident. sess. 6. can. 8. *Si quis dixerit, gehenna metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.*

Item sess. 14. can. 5. *Si quis dixerit eam Contritionem, qua paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, quæ quis recogitat annos suos in amaritudine anime sue, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, feduitatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris viæ, non esse verum & utilem dolorem, nec preparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem anathema sit.*

67.

Contrarium errorem damnavit Leo X.

Quidni damnaret illum errorem Concilium Trident. quem pridem damnaverat Leo X. in Bulla contra errores Martini Lutheri? Sextus quippe error sequentis erat tenoris: *Contritio qua paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, quæ quis recogitat annos suos in amaritudine anime sue, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, feduitatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc Contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.*

& ex ratione naturali reprobatur.

Non sic Martine, non sic. Nonne lumen naturale evidentissimè demonstrat, bonum & honestum esse, immo sanctum, ex amore proximi velle ipsum liberare à gravissimis doloribus, quos patitur? Si sanctum est ipsum

liberare; quidni sanctum sit, timere & cavere, ne isti dolores proximo obveniant? Objectum bonum est, scilicet carentia dolorum; & aliunde non admittetur aliqua inordinatio, ut suppono: ergo &c.

Quod si bonum, honestum, ac sanctum est, ex amore proximi ipsum velle liberare, proximo timere dolores corporales, & velle proximum ab illis doloribus præservare, quidni etiam bonum, honestum ac sanctum dixerim, ex amore proprio seipsum velle liberare, sibi ipsi timere, & seipsum velle præservare à gravissimis doloribus corporalibus, quales sunt dolores gehennæ? *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, ait Veritas Christus Matth. 22. v. 39.

Quomodo autem potero effugere dolores inferni, nisi abstineam non tantum à peccato externo, sed etiam ab interna voluntate peccandi? Non est possibile, nec ullo modo potest, cum fixum & immobile sit decretum divinum, quo voluit non tantum peccatum externum, sed etiam meram internam voluntatem punire penâ æternâ, aut temporali pro qualitate delicti. Qui ergo timet gehennam, & ex illo timore abstinet ab opere tantum exteriori, planè convincitur non timere effraciter, cum sciat se propter puram putam internam voluntatem peccandi in æternum puniendum.

Et quamvis ille timor inefficax bonus sit, in quantum causat abstinentiam à peccato exteriori, & impedit consuetudinem externam peccandi &c. neutiquam tamen ex omni parte beatus, cum non liberet, aut præservet à malo, quod sic operans timet. Neque proximè disponit ad justificationem, etiam in Sacramento, ut nimis clarum est, quàm ut indigeat aliqua probatione.

Atque de hoc timore inefficaci passim loquitur D. Augustinus tanquam de frequentiori, & magis peccatoribus usitato. Audiamus ipsum de verb. Apost. Ser. 18. ubi verbis suprà recitatis extemplo subjungit: *Sed interrogo te, si non te videret Deus, quando facis, nec quisquam te convinceret in iudicio illius, faceres adulterium? Tu te vide. Non enim potes ad verba omnia mea respondere: inspicere teipsum. Faceres? Si faceres, ergo poenam times, charitatem nondum habes (aliàs, castitatem nondum amas) serviliter times, formido est mali, nondum delectatio boni, sed time, etiam ut ista formido custodiat te, ut perducatur ad dilectionem. Timor enim iste, quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te, & sic volentes peccare animo interiore, non sunt: est quidam cussos timor, quasi pedagogus legis, litera est immanis, nondum gratia iuvans. Custodiat tamen timor iste, dum non facis timendo, & venit charitas, intrat in cor tuum, & quantum illa imitat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, ne faceres, charitas hoc agit, ut nolis facere, etiamsi impunè posui admittere.*

Non

Non gravetur Lector, si pergo in recitandis verbis D. Augustini, neque enim existimo arguentiora inveniri in toto Augustino pro sententia Adversariorum. Sic ergo prosequitur S. Doctor: Dixi quod timeatis, dixi quid appetatis. Seclimini charitatem, intrat charitas, admittite illam, timendo peccare, admittite amorem vero peccatum, admittite timorem bene viventem. Illa, ut dicere ceperam, intrante, incipit timor exire. Quando plus illa intraverit, tanto timor minor erit. Cum illa tota intraverit, nullus timor erit, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Intrat perfecta charitas, pellit timorem, non autem intrat & ipsa concomitata. Habet secum suum timorem, quem introducit ipsa, sed illum castum permanentem in saeculum saeculi.

Servilis timor est, quo times cum diabolo ardere, timor castus est, quo times Deo displicere. Considerare Charissimi & ipsos humanos interrogate affectus. Timet servus offendere Dominum suum, ne iubeat eum verberari, iubeat in compedes mitti, iubeat carcere includi, iubeat eum pistino conteri. Hac timens servus non peccat (peccato externo) sed quando sensit absentes oculos domini sui, nec habent testem a quo possit convinci, facit.

Quare facit? Quia penam timebat, non iustitiam diligebat. Vir autem bonus, vir iustus, homo liber (nam solus iustus liber. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati) delectatur ipsa iustitia, & si post sine teste peccare, & testem reformidat & Deum; & si post audire Deum dicentem sibi: Video te cum peccas, non te damnabo, sed displices mihi, ille nolens displicere oculis patris, non formidolosi iudicii, timet, non ne damnatur, non ne puniatur, non ne crucietur, sed ne offendant gaudium patrum suum, ne displiceat oculis amantibus. Haecenus Sanctissimus Praesul & Eximus Ecclesiae Doctor.

Omitto alia sexcenta loca, quibus docet timorem peccati non excludere internam voluntatem peccandi, sed tantum prohibere ab opere exteriori. Vide aliqua Conclus. 1. in fine.

Sed numquid ideo repugnat Augustinus nostrae doctrinae? Non puto. Quid ergo? Dico, D. Augustinum intelligendum esse de timore inefficaci, qualis saepe sapientius in hominibus reperitur, dum actualiter ita sunt affecti, ut si possent impune, vellent peccare.

Interim fieri posse cum Dei gratia, quod timor gehennae, in quantum gehenna privat hominem aeterna Dei visione & fruitione, excludat omnem profusam voluntatem peccandi, etiam merè internam, nusquam gentium negavit D. Augustinus; immo satis aperte significavit Tract. 9. in Epist. Joan. ibi.

Sunt homines qui propterea timeant Deum, ne mittantur in gehennam, ne forte ardeant cum diabolo in igne aeterno. Ipse est timor ille, qui introducit charitatem, sed sic venit ut exeat: si enim adhuc propter penam (praecise quā molestia est corporis) times Deum, nondum amas, quem sic times, non bona

(supernaturalia) desideras, sed mala (corporalia) caves, sed ex eo quod mala caves, corrigis te, & incipis bona desiderare.

Cum bona desiderare ceperis, erit in te timor castus. Quis timor castus? Ne amittas ipsa bona. Intendite; aliud est timere Deum, ne mittat te in gehennam cum diabolo; aliud est timere Deum, ne recedat a te. Ille timor quo times, ne in ignem aeternum mittaris cum diabolo, nondum est castus: non enim venit ex amore Dei, sed ex timore poenae. Cum autem times Deum, ne deserat te praesentia eius, amplectens eum, ipso frui desideras.

Non potest melius explanari, quid inter sit inter duos illos timores, unum, quem foras mittit charitas, alterum castum, qui permanet in saeculum saeculi, nisi ponas duas mulieres maritatas, quarum unam ita constituas volentem facere adulterium, delectari nequitia, sed timere ne damnetur a marito. Timet maritum, sed quia adhuc amat nequitiam, ideo timet maritum, huic non grata, sed onerosa est mariti praesentia: & si forte vivit nequiter, timet maritum ne veniat. Tales sunt, qui timeant ne veniat dies iudicii. Fac alteram amare virum, debere illi castos amplexus, & nullā se adulterii immanitatem maculare, optat praesentiam viri.

Aliam similem subscribo auctoritatem ex Enarrat. in Psalm. 127. ibi: Castus ergo timor fratres mei hoc habet, quia venit de amore. Ille autem timor nondum castus, praesentiam domini & poenas timet, timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est, non quidem permanebit in saeculum saeculi, sed nondum est iste castus permanens in saeculum saeculi. In quo est castus?

Iam iterum aliquid interrogo, quod vosmet ipsos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loqueretur vobis, quamquam non taceat loqui per literas suas, & diceret homini, Peccare vis, pecca: fac quicquid te delectat; quicquid amaveris in terra, tuum fiat: cui fueris iratus, intereat; quem rapere volueris, rapiatur: quem cadere, cadatur; quem damnare, damnetur; quem possidere, possideas. Nemo tibi resistat, nemo tibi dicat, quid facis: nemo, noli facere quod velis: nemo, quare fecisti: abundant tibi omnia ista terrena quae concupisti, & vive in illis non usque ad tempus, sed semper, faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei unde ingemistis, nisi quia iam natus est timor castus permanens in saeculum saeculi? Quare percussus est cor vestrum si diceret Deus, faciem meam nunquam videbis? Ecce omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abundabis, circumfluent te bona temporalia, non illa amittis, non illa deseris, quid vis amplius? Fletet quidem, gemeret timor castus, & diceret: Immo tollantur omnia, & faciem tuam videam. Haecenus S. August.

vere, Obje, n, & or, ur n est, roxi, pro- didni erim, sibi- gra- lunt sicut 22. Ma. 11. 68. Non potest effugere de lores infir- ni, qui nec tim abili- nec i recto to exteriora. 69. De timore inefficaci loquitur passim D. Aug. tamquam de frequentibus. 71. Aboluitur in saeculum saeculi. 73. Alia iudicia sancti Augustini.

74. Conclufio.

Iraque dum ex defiderio beatitudinis, per conſequens ex timore amittendi beatitudinem; excludimus omnem voluntatem peccandi, cum propoſito ſervandi totam legem Dei, timemus Deum amore caſto, qui permanet in ſæculum ſæculi, id eſt, amamus Deum, non quidem amore amicitia præciſe propter bonitatem Dei in ſe, ſed magis amore concupiſcentia, quatenus eſt bonum noſtrum.

S. Auguſt.

Cum timetur poena (inquit S. Aug. Ser. 214. de temp.) quam Deus minatur, diſcitur amari præmiã, quod pollicetur, ac ſic per amorem poenæ bona vita retinetur. Per bonam vitam bona conſcientia comparatur, ut per bonam conſcientiam nulla poena timeatur. Et ibidem in fine: Ille timor quem foras mittit charitas, propterea pungit animam, ne amittatur aliquid quod in creatura diligitur, vel ipſa ſalus, vel requies corporalis, aut aliquid tale poſt mortem. Propterea enim timeatur & apud inferos poena & dolores ac tormenta gehennarum; cum verò caret anima, ne Deus deſertus, illam deſerat, timor eſt caſtus permanens in ſæculum ſæculi.

75.

Amor retributionis ætæne eſt amor concupiſcentia.

Conſonat quod habet Auctor lib. de vera & falſa Penitentia c. 17. Quem ſerò penitet, oportet non ſolum timere Deum iudicem, ſed & uſum diligere. Non timeatur pro poena, ſed ametur pro gloria, id eſt, propter retributionem æternæ beatitudinis, qui amor, ſecundum Theologos communiter, eſt amor concupiſcentia, & timor peccati ſubſequens vocatur timor ſervilis (vel, ut aliquibus placet, initialis) quoniam fugit culpam propter ſpem retributionis, acedoque proprii commodi, ſicut ſervus ſeu famulus obſequitur Domino, non tam in gratiam ejus, quam ut recipiat promiſſam mercedem.

Poteſt deſertari culpa.

Amor retributionis ætæne eſt amor concupiſcentia.

Quia tamen culpa deſertari poteſt, quando admiffa eſt, & per conſequens caveri admittenda, eſt non privaret beatitudine, præciſe quia diſplicet ſummæ bonitati divina, ſeu Deo quatenus eſt bonus in ſe, hinc alius exſurgit dolor & timor, videlicet filialis, ita appellatus, quia procedit non ex ſpe retributionis, ſed ex amore filiali hominis erga Deum; ideo enim filius obedit patri, non quia ſperat ab illo retributionem, ſed præciſe quia ſcit inobedientiam patri diſplicere, abſque reſpectu aliquo ad proprium commodum. Ita communiter Theologi.

76.

Quid Auguſtino aliquando intelligat per timorem ſervilem & filialem?

Quamquam D. Auguſtinus aliter aliquando videatur uſurpaſſe illos terminos, & vocaſſe illum timorem ſervilem, qui ita cohibet voluntatem ab actu exteriori peccati, ut tamen interiùs velit peccare, ſi poena abeſſet, id eſt, ut nihilominus nequitia deleſcatur. Illum autem timorem filialem appellavit, qui excludit omnem voluntatem peccandi, tam internam, quam externam, id eſt, omne peccatum cordis, oris, & operis, ſive proce-

dat ex amore bonitatis divina in ſe, id eſt, amore amicitia, ſive ex ſpe retributionis, id eſt, amore concupiſcentia; & utrumque amorem vocat charitatem, quia utroque diligitur Deus, quamvis aliter & aliter, magis & minus perfectè.

Si dixeris; ſpes retributionis non manet in ſæculum ſæculi: ergo nec timor procedens ex ſpe retributionis: ergo hic non eſt caſtus timor, de quo loquitur Divus Auguſtinus.

Reſpondeo ex eodem S. Doctore lib. 14. de Civit. cap. 9. Timor ille caſtus permanens in ſæculum ſæculi, ſi erit & in futuro ſæculo: non quo alio modo poteſt intelligi permanere in ſæculum ſæculi? Non eſt timor exterritus à malo, quod accidere poteſt, ſed tenens in bono, quod amitti non poteſt. Vbi enim boni adepti amor immutabilis eſt, proſectò ſi dici poteſt, mali cavendi timor ſecurus eſt. Timoris quippe caſti nomine ea voluntas ſignificata eſt, quæ nos neceſſe erit nolle peccare, & non ſollicitudine infirmitatis, ne forte peccemus, ſed tranquillitate charitatis cavere peccatum.

Aut ſi nullus omnino generis timor eſſe poterit in illa certiffima ſecuritate perpetuorum felicium, gaudiorum: ſic dictum eſt: Timor Domini caſtus permanens in ſæculum ſæculi: quem admodum dictum eſt: Patientia pauperum non peribit in æternum. Neque enim æterna erit ipſa patientia, quæ neceſſaria non eſt, niſi ubi toleranda ſunt mala: ſed æternum erit quo per patientiam pervenitur. Ita fortiaſſe timor caſtus in ſæculum ſæculi dictus eſt permanere, quia id permanebit, quo timor ipſe perducit. Et quid illud? Ipſa beatitudo, ad quam perducit ſpes retributionis, & timor procedens ex illa ſpe.

Cæteroquin, ut ait Joannes Apoſtolus Epift. 1. cap. 4. v. 18. Timor non eſt in charitate, ſed perfectæ charitas (qualis indubiè erit in futuro ſæculo) foras mittit timorem, quoniam timor poenam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.

Quæris à me, de quo timore loquitur Apoſtolus? Reſpondent communiter Expoſitores, de timore ſervili, qui licet bonus ſit & utilis, equidem imperfectus. Porro Vega de Juſtifi. lib. 6. c. 25. libentiùs dicit, Joannis verba eſſe intelligenda de timore mundano, hoc eſt, de timore quo timeamus laborioſa & gravia, quæ pro Chriſto oportet contemnere.

Hic eſt timor, inquit, qui in charitate non eſt, ſed ab ea procul abjicitur. Hic eſt timor, qui poenam habet, & non ſolum anxietate plenus eſt, ſed & à Deo ſeverè punicitur. Hunc decebat Joannem à cordibus fidelium expellere fatagere; quippe qui charitatem exhortabatur, quæ omnia dura & inmania propter Chriſtum levia facit.

De hoc

De hoc timore exposuit hæc verba Joannis Terullianus cap. 9. libri de fuga in persecutione. Et pro illis verbis, Quoniam timor pœnam habet, ita legit: Quia timor supplicamentum habet, atque ignem flagri. Et subdit: Qui autem timet, non est perfectus, in dilectione Dei scilicet. Porro quis fugiet persecutionem, nisi qui timebit? Qui timebit, nisi qui non amavit? Hæc ille.

77. Ambrosius etiam Epist. 44. in fine huic timori verba Joannis sic aptat: Ideo maior charitas, quia fidem spemq. complectitur. Hanc charitatem habens nihil timet, quia charitas timorem excludit foras. Et ideo ablegato & exuto timore omnia sufficit, omnia sustinet. Qui ergo per charitatem omnia sustinet, non potest timere Martyrium.

80. Et ipse Augustinus tract. 92. in Joan. super illa verba: Et vos testimonium perhibebitis, de hoc timore mundano exponit hæc verba: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Perplacet subscribere ejus verba: Ille (Spiritus sanctus) testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis; dabit enim vobis fiduciam testimonium perhibendi charitas Dei, diffusa in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datur vobis. Quæ utique Petro adhuc desuit, quando mulieris ancilla interrogacione perterritus, non parat verum testimonium perhibere, sed contra suam sollicitationem timore magno compulsus est negare: timor autem iste non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.

81. Et quid timebat Petrus? nonne gehennam? Liqueat profecto quod non, nam si illam timeisset, non negasset Christum, sciens negacioni illi à Deo constitutam pœnam gehennæ. Quid ergo timuit? Pœnas corporales hujus seculi, quas, negando Christum, sperabat evadere.

82. Et hunc timorem vocat servilem ibi S. Augustinus, illico subjiciens: Demque ante passionem Domini servilis timor eius interrogatus est à famula servitutus; post resurrectionem vero Domini, libertatis eius amor ab ipso inchoe libertatis; & ideo ibi turbabatur, hic tranquillabatur, ibi quem dilexerat, negabat, hic quem negaverat, diligebat.

83. Atque hic timor vitiosus est, non ita ex objecto suo; nam fugere mortem corporalem per se non est malum, ut patet in iplo Christo, qui, cum Judei vellent eum lapidare, abscondit se Joan. 8. v. 59. Tulerunt ergo lapides ut lacerent in eum, Jesus autem abscondit se & exivit de templo; non, inquam, ex objecto suo, sed ex effectu & medio inordinato, quod assumitur ad mortem, aut alias miseras temporales evitandum. Hinc negans fidem tempore persecutionis, solius infidelitatis reus est.

84. Sed numquid etiam vitiosus est timor, quo aliquis facit præceptum, v. g. quo abstinet à fornicacione, furto &c. ne incurrat infamiam, interim in animo suo complacens sibi in istis peccatis, & paratus ista facere si abesset pœna? Augustinus dicit (inquit Vega supra) & inter

regulas juris recipitur, Qui timore facit præceptum, aliter, quam debet, facit.

Et post pauca subjungit: Multi sanè Catholici Doctores tradiderunt, tunc quidem vitiosum esse timorem servilem: sed ego eorum sententiæ subscribere non possum. Nam ex objecto bonus est, ut diximus. Et nulla apparet circumstantia ex qua vitietur. Non enim hujus male voluntatis causa est, sed facit potius, ut tandem impleatur præceptum. Et impletio ipsa tunc potest esse non mala, quia non vitia neque à timore, neque ab affectu non implendi aliàs præceptum.

Non ergo qui timore implet præceptum, aliter quàm debet facit; neque in timore gehennæ, neque in ipsa impletione præcepti, sed in eo dumtaxat affectu, quo nollet aliàs implere. Et hic dumtaxat culpandus, & ad eum referenda sunt, quæ Doctores dicunt, cum referunt in sic affectis & serviliter aimentibus, libertatem spiritus non esse.

85. Unde & D. Gregorius 3. part. Past. Admo. 14. cum dixisset: Ignorat mens gratiam libertatis, quam ligat servitus timoris: ut explicaret qui sint eâ servitute compediti, & propter quem affectum libertate spiritus careant, iudicavit: Qui propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, ut audacter illicita committat. Vnde luce clarus constat, quod coram Deo innocentia amittitur, ante cuius oculos desiderio peccatur. Hæc Gregorius.

Et summo quidem jure hos solos ligatos servitute timoris asseruit. Nam qui etiam cessantibus pœnis, ab illicitis se contineret, non omnino servit pœnis. Hucusque Vega, continuo subjiciens aliam responcionem ad regulam juris, sub hac forma verborum.

86. Possimus etiam dicere, aliter facere quàm debet, quicumque timore implet præceptum: quia licet non peccet, neque in timore, neque in executione præcepti, neque in aliquo alio affectu (puta quia non adest animus peccandi, si abesset pœna) tamen non implet sic ut deberet (id est ut congrueret) ex amore siquidem & non ex timore, debemus omnes (id est congruit omnes) præcepta nobis imposita perficere. Bona pro semetipsis amanda sunt (ait Gregorius) & non pœnis compellentibus exequenda.

87. Neque verbum debet semper requirit præceptum. Debemus enim verò semper laudare Deum, & omnia quæ facimus, in ipsius gloriam referre; neque tamen ad hæc ita sumus strictè obligati, ut omnis horum ejusmodi intermissio nobis imputetur in peccatam. Et bonos filios solemus dicere, multa debere sponte sua in obsequium suorum parentum facere. Hæc ille.

88. Et post pauca respondens objectioni Adversariorum, inquit: Aliud est, quod ad perfectionem actuum nostrorum necessarium est, &

rius sibi complacens; Sententia Vega. non esse malum.

83. Confirmatur auctoritate D. Grego.

84. Quomodo aliter faciat, quàm debet, qui implet timore præceptum.

Ly debet nō semper imitari, potest præceptum.

85. Respondetur objectioni Adversariorum.

ut illi sint laudabiles, aliud, quod ad eorum bonitatem sufficit. Fortis non est, neque perfectus, addo etiam, neque dignus laude, qui metu dumtaxat peccatorum pericula subit, aut praecepta implet. Verumtamen sicut ex omnium consensu bonum est, quae necessaria sunt vitae tuendae, operari, ut comedere & bibere, cum opus est; ita bonum est mortem, aegritudinem, & incommoda alia naturalia fugere, horrere, timere, & pro virili devitare.

Et quae facimus, ut ea mala devitemus, bona sunt, & finem habent bonum, quantum satis est ad bonitatem moralem. Neque ratio in Deum ad bonitatem moralem requisita est, sed sufficit virtualis. Eamque habent omnia opera, quibus aut prosequimur bona, aut fugimus mala nobis proportionata. Hucusque Vega, cujus sententiae libens subscribo.

86.
Aftus fupernaturalis fpei fufficit ad excludendam omnem voluntatem peccandi.

Sed quorsum haec omnia? Ut ostensâ bonitate timoris gehennae, & bonitate actus fupernaturalis fpei, inde concludamus, hunc planè sufficere ad excludendam omnem omnino voluntatem tam internam, quam externam peccandi, illamque doctrinam minimè repugnare D. Augustino, aut Concilio Tridentino; quin immo contrariam alicui videri posse ab Ecclesia Catholica damnatam & proscriptam.

Quid enim aliud est, secundum Lutherum, Contritionem, quae concipitur ex amissione aeternae beatitudinis, facere hominem hypocritam, quam talem Contritionem non excludere internam voluntatem peccandi? Quid namque aliud est hypocritis, secundum Lutherum, quam simulatio virtutis? Et nonne virtutem simulat, qui exterius abstinere à peccatis, & exterius confitetur sua peccata Sacerdoti, cum interna eorumdem complacentia?

87.
Proponitur error Lutheri.

Audiamus Lutherum, ipse de se testimonium perhibeat. Ita loquitur in disp. ante Sermonem de Penit. Thesi 67. & 68. Hypocritarum iustitia est, opere & foris non occidere, machari &c. Gratia Dei est nec concupiscere. Et in Resolutionibus super Lipsiae disputatis: Cum ergo peccator ante gratiam iustus peccata discedere, necessario legis Dei sit memor, necesse est ut concupiscentias refricet, & legem odiat, quam sola gratia diligere facit. Ita fit ut hypocrita fiat. Item adversus articulum 6. à Leone X. damnatum: Quod ex corde non fit, iam hypocritis est, ut dicit Christus Matth. 15. Cor eorum longè est à me. At Contritio per peccatorum collectionem parata, sine amore Dei & iustitia, hoc est sine corde conterit, quare necessario sequitur facere hypocritam, quia nec volenter nec amanter conteretur in corde suo. Ego enim hypocritam aliter desinere non possum, quam eum, qui id, quod facit, non ex animo & sincero corde facit. Denique in Sermone 2. de Penit. sic scribit: Contritio (sic enim caput vocari vera Penitentia interior) duplici viâ paratur. Primò per discussionem, collectionem, detestationem

peccatorum, quâ quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine animi sua, ponendo peccatorum gravitatem, damnum, facilitatem, multitudinem: deinde amissionem aeternae beatitudinis, ac aeternae damnationis acquisitionem, & alia quae possunt dolorem & tristitiam excitare spe satisfactorum per bona opera. Haec autem tristitia facit hypocritam, immo magis peccatorem, quia solum timore praecipi & dolore damni id facit; & tales omnes indignè absolvuntur & communicantur. Et si libet debent (remoto praecipto, & minus peccatum) confiteri: cerè dicerent sibi non displicere vitam praesentem, quam sic coguntur displicere confiteri: immo quò magis timore penae, & dolore damni sic conteruntur, eò magis peccant & assentuntur suis peccatis, quae coguntur, non autem volunt odisse, & haec est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam, alii vocant attritionem proximè disponentem ad Contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego iudico. Haec Lutherus de primo Contritionis modo.

Alium verò Contritionis modum ita describit: Secundò paratur (Contritio) per intuitum & contemplationem speciosissime iustitiae, quâ quis in pulchritudine & specie iustitiae meditatus, in eam ardescit & rapitur, inopitque cum Salemine fieri amator sapientiae, cuius pulchritudinem viderat, haec facit vere penitentem, quia amore iustitiae id facit, & hi sunt digni absolute.

Hic ego interrogo, Ecclesia Catholica proscrit hanc doctrinam Lutheri, an non? Proscrit, inquis, dummodo Contritio, quae primâ viâ paratur, adiunctum habeat propositum melioris vitae; cujus expressè meminit Concilium Tridentinum, tamen Lutherus nullam faciat illius mentionem.

Acutè! Sed rursus quæro à te, Lutherus docuit, cum sola Attritione componi posse propositum melioris vitae? Liqueat profectò quòd non; alioquin, quomodo tristitia illa faceret hypocritam? Nam hypocritis secundum Lutherum, ut vidimus, non est aliud, quam simulatio virtutis; jam autem si adit verum propositum internum melioris vitae cum exteriori observantia mandatorum, non est simulatio virtutis, sed verissima virtus.

In quo ergo erravit Lutherus? Existimo planè in eo, quòd negaverit, cum illa Attritione posse stare voluntarium ac liberum propositum melioris vitae. Credam autem ego D. Augustinum, cujus doctrinam Romana sequitur ac servat Ecclesia, hoc ipsum negasse? Credat qui volet, ego meam fidem, fidei huius commentum nunquam obstringam.

Quòd si quispiam pergat contendere & mordicus velit sustinere, illam Attritionem cum tali proposito esse actum charitatis, non ego pugnaciter, dummodo admittat non esse illam charitatem, de qua loquitur Tridentinum, quando docet Contritionem charitate perfectam reconciliare hominem Deo

88.
de quibus an dicitur res est ecclesia
89.
An Attritio sit dilectio Dei super omnia
90.
Dicitur enim iustitia remota est forma iustitiae
91.
Dicitur enim iustitia remota est forma iustitiae

Deo antequam Sacramentum actu suscipiatur.

Interim tamen fateor ignorantiam meam, id est, me non satis intelligere, quomodo illa Attritio, supposito quod sit verus actus amoris amicitiae, sive dilectionis Dei propter se, quomodo, inquam, non sit dilectio Dei propter se super omnia, & per consequens justificativa extra Sacramentum, nisi recurreris ad intentionem graduaalem, quam nemo hactenus solidè determinavit, quanta debeat esse, ut Contritio justificet extra Sacramentum, de quo plura diximus sect. præced. concl. 8.

Andreas Vega supra cap. 30 postquam docuisset, dilectionem Dei necessariam esse ad nostram justificationem, affirmat illam dilectionem sufficere, quæ satis est, ut de lethalibus ejus offensis doleamus, & mandata ipsius proponamus. Et ne, inquit, sine auctoritate re in tanta loquamur, possumus hoc colligere ex verbis Christi (Joannis 14. v. 23.) Si quis diligerit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus &c.

Hæc verba palam indicant, illam dilectionem Christi satis esse, ut diligamur à Patre cælesti, & in ipsius gratia simus, quæ satis est, ut sermonem illius servemus. Et quidem talis omnino est dilectio Dei super omnia, quia qui virtute est dilectio Dei super omnia; quia qui omnia ipsius mandata servare proponit, nimirum Deum super omnia, & illum omnibus antefert. Hæc ille; cum tamen titulus capituli sit: *Justificari possunt homines absque dilectione Dei super omnia, non tamen absque dilectione Dei.*

Iuvabit etiam audire Janseium supra c. 7. ubi sic discurret: De imperfecto charitatis seu dilectionis actu, qui non sufficiat, ut justificetur homo (scilicet extra Sacramentum,) quia nondum super omnia diligitur Deus, loquitur August. diversis in locis, ut lib 8. de Trinit. loquens de dilectione sempiternæ veritatis, quæ est ipsa justitia Dei, & exemplar humanæ, ac forma justitiæ. *Vnde subaretur illi forma, nisi amando? Cur ergo alium diligimus, quem credimus iustum, & non diligimus ipsam formam, ubi videmus quid sit iustus animus, ut & nos iusti esse possimus. An verò, nisi & istam diligeremus, nullo modo eum diligeremus, quem diligimus ex ista? Sed dum iusti non sumus, minus eam diligimus, quam ut iusti esse valeamus. Ecce dilectionem justitiæ seu veritatis istius exemplaris, quam sexcenties in scriptis suis prædicat, sed minorem quàm ut iusti esse valeamus. Nempe quia est quedam dilectio justitiæ, quasi simplex ejus complacentia, quæ non eouique increverit, ut adversantia isti bonæ voluntati valeat superare. Hucusque Janseius.*

Et post pauca eadem repetit dicens: Est amor justitiæ imperfectus, quo non fit statim iustus homo, sed instar infantis in utero concipitur, ut tandem crescente paulatim super

omnia justitiæ dilectione nascatur Si justitiæ dilectio tam remissa fuerit, ut carnalem suam consuetudinem homo superare non possit, perspicuum est, justitiæ dilectionem tam imperfectam esse, ut non super omnia diligitur Et in Serm. 17. (de verbis Apostoli.) ubi de illa vera & charitativa justitiæ dilectione tantopere laudata loquitur (Augustinus) *Amanda est iustitia, & in hac iustitia amanda, gradus sunt proficientium. Primus est, ut amor iustitiæ non præponatur omnia quæ delectant. Ecce justitiæ dilectionem perfectam, quæ justificat, quæ super omnia delectantia justitiæ diligitur. Hæc & alia similia Janseius.*

Ex quibus, inquit, perspicuum est, esse quamdam imperfectam legis & justitiæ, & veritatis, hoc est, Dei dilectionem, seu, ut Augustinus loquitur, parvam & imperfectam charitatem, quæ non pertingat eò, ut omnia delectantia vincente justitiæ delectantia superentur, quæque minus justitiæ diligimus, quàm ut iusti esse valeamus. Et ista est, ex qua virtutes istæ theologice nascuntur fides & spes, antequam perfectâ illâ charitate, quæ super omnia Deum diligit, superveniente formetur. Hactenus Janseius.

Quem si interrogavero; Attritio, quam docet Tridentinum sufficere ad justificationem in Sacramento, est perfecta dilectio, quæ iusti esse valeamus? quid putatis responsum? Nonne affirmando contradiceret Tridentino, quod docet, Contritionem charitate perfectam justificare, priusquam Sacramentum actu suscipiatur, secus illam Attritionem?

Et verò, quomodo non est perfecta dilectio, eum debeat excludere voluntatem peccandi? Quid enim aliud est, amor justitiæ non præponere omnia, quæ delectant, quàm ita amare justitiæ, ut pro nullo commodo vel incommodo mundi velit peccare mortaliter? Nonne tale propositum requiritur cum Attritione, ut sit sufficiens dispositio in Sacramento ad justificationem? Si ergo Attritio est verus actus amoris amicitiae seu dilectionis Dei propter se, quomodo non est Contritio charitate perfecta? Hæc non perfunctorie & subsultim, sed arrento, & non præoccupato animo volvet & revolve benigne Lector, ut clarè possis videre, quæ fuerit mens D. Augustini in hac controversia. Sequens Conclusio erit de mente Doctoris Subtilis Scoti, & Doctoris Seraphici D. Bonaventuræ, quos nuper Quidam minus verè adduxit, contra sufficientiam Attritionis, Dico itaque:

C O N -

s. Aug.

93. Quæritur quo modo Attritio non sit perfecta dilectio.

94. Quæritur an Attritio sufficiat ad justificationem in Sacramento.

annos
lo pec
mili.
amis,
lia qua
facien
ypocri
timore
omnes
liberè
arum)
impra
i: im
um sic
ur suis
se, &
extra
tionem
um ips
Hæc

ta de
intui
e, quâ
tus, in
olomone
viderat,
a id fa

holica
88.
& quare
an dante
us obli
clesia ce
tholica.

cherus
posse
fecto
istitia
ecun
liud,
adfit
s vite
non
is.
stimo
Attri
pro
ego
mana
galle?
ei hu

re &
onem
non
non
quitur
onem
inem
Deo

88. & quare an dante us obli clesia ce tholica.

89. An Attritio sit dilectio Dei super omnia?

91. Quæritur an Attritio sufficiat ad justificationem in Sacramento.

CONCLUSIO IV.

Non repugnat Scoto, neque D. Bonaventurae doctrina, quae docetur dolorem peccati propter gehennae metum, seu Attritionem, excludere posse omnem peccandi voluntatem, & continere propositum bonae vitae, seu servandi totam legem Dei.

94. Adducitur Doctor subtilis contra sufficientiam Attritionis.

Quidam Doctor Lovaniensis in Appendice suarum thesium in primam Epistolam B. Pauli Apost. ad Corinth. contra Attritionem ex solo metu gehennae conceptam & cognitam; contra, inquam, sufficientiam hujusmodi Attritionis ad justificationem cum Sacramento, adduxit Doctorem Subtilem sub hac forma verborum: Joannes Duns Scotus in 4. dist. 20. q. unica conclus. 2. Ad veram penitentiam sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem Sacramenti . . . Oportet non solum timere iudicem, sed diligere: arbitrij enim libertatem querit ut delere possit commissam: non necessitatem, sed charitatem; non timorem sed amorem . . . Quod non sit nisi ex suppositione cuiusdam voluntarii, non est simpliciter voluntarium: sicut non omnino voluntarie proicit quis mercem in mari, si non proicit nisi ex suppositione cuiusdam periclitationis, quam nollit. Saltem quod non est nisi sic voluntarium, non est multum acceptum alii, nec multum videtur propter amorem eius factum. Hucusque ille Doctor.

95. Explicatur doctrina Scoti.

Et quidem omnia illa verba in Scoto leguntur, sed alio ordine, & aliquibus verbis interpositis, quae an omiserit praedictus Doctor, quia minus apta suo intento, poterit Lector judicare ex textu, quem genuinum mox subscribo.

Doctrina, quam Scotus eo loci intendit probare, est haec: Penitentia qua videtur haberi in extremis, vix est vera Penitentia sufficiens ad salutem; quia difficile tunc est habere veram Penitentiam . . . Probatur primò (inquit n. 4.) Quia tunc impeditur usus liberi arbitrij, vel usus liberi rationis & voluntatis ex dolore vel timore inherens. Quod ubi declaravit, subijmit: Actus autem displicentiae de peccato, ad hoc quod sit sufficiens ad veram Penitentiam, sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem Sacramenti Penitentiae requirit liberum usum rationis & voluntatis.

96. Illa verba: Oportet non solum &c. ab aliquibus intelliguntur de sola

Hac postrema verba, Requirit &c. omisit praerallegatus Doctor, fortè ut per priora verba posset convincere, Scotum ubique in illa quaestione tractare de Penitentia sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem

Sacramenti, sciens aliquos esse, qui isthaec verba: Oportet non solum timere iudicem &c. intelligunt de Penitentia intrinsecam solum.

Cum enim in illa quaestione loquatur de utraque Penitentia, aliquibus non videtur necessarium, omnem doctrinam illius quaestionis convenire utrique Penitentiae, sed satis esse, quod conveniat alteri, vel intrinsecae soli, vel dignae susceptioni Sacramenti; adeoque quod dicit Doctor Subtilis ibi de amore, accommodari, inquit, posset Penitentiae intrinsecae, quae nisi sit perfectus amor, non justificat etiam in extremis. Interim tamen utraque Penitentia requirit liberum usum rationis & voluntatis.

An autem oporteat utramque Penitentiam non solum timere iudicem, sed etiam diligere, alia est quaestio; nam est aliqua Penitentia non diligenter, adhuc posset esse voluntaria & libera sufficienter ad actum humanum. Illa ergo verba: Oportet non solum &c. ponuntur in fine n. 5. post haec verba: Quod non sit nisi ex suppositione &c. En commutatio verborum & ordo praeposterus, non alia, ut puto, ratione excogitatus, nisi ut Auctor thesium legentibus inculcarent, quod utraque Penitentia oportet non solum timere, sed etiam diligere, quod Scotus ibi expressè non docet. Audiamus ipsum.

Secundò, inquit, ad hoc quod displicentia valeat & sit ordinata, oportet quod sit debite circumstantiata, & maxime circumstantia finis, & principij activi principalis, ut scilicet sit voluntaria propter Deum; sed difficile est tunc habere actum sic circumstantiaturum, quia qui usque tunc sunt impenitentes, non videtur tunc extorqueri a seipso displicentiam novam, nisi timore poene imminenti; praesumitur enim quod si remotus esset poena sicut prius, non extorqueret à seipso illam displicentiam, sicut nec prius; tum quia saltem aliquid simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiae: nam expectatio mortis videtur causa istius displicentiae, illa autem est involuntaria, & quod non sit nisi ex suppositione &c. ut supra.

Tandem subijungit: Hanc rationem tangit Augustinus in litera: Oportet non solum timere iudicem, sed diligere: arbitrij enim libertatem querit, ut delere possit commissam, non necessitatem: charitatem, non timorem (Auctor thesium sic: Non necessitatem, sed charitatem: non timorem, sed amorem) Non igitur timeat poenam, qui penitet, sed anxietur pro gloria. Illam Conclusionem omittunt theses, credo, quia ibi videtur significari amor concupiscentiae, sive actus spei sufficere. Ecce quot vita in una citatione.

Quapropter tametsi concederemus Scotum ibi agere de utraque Penitentia, adhuc nihil ex illis verbis sequitur contra nostram doctrinam; nam expressè admittimus, actum spei esse necessarium ad justificationem cum Sacramento, ut satis indicat Tridentinum, quando scilicet.

97. Penitentia potest esse voluntaria etiam sine dilige.

99. Scotus non docet esse penitentiam in Sacramento deo bere dilige.

101. Non affertur de hoc in articulo.

99. Tamen Scotus in tota illa quaestione loqueretur de utraque Penitentia scilicet.

scilicet 14. c. 4. requirit, ut Attritio habeat sibi
conexam spem venie: Si, inquit, voluntatem
peccandi excludat, cum spe venie.

Nonne qui timer privationem beatitudi-
nis, & sperat veniam, anxiatur pro gloria?
Qui dubitet, nemo. Nonne qui habet displi-
centiam voluntariam propter amissam hæ-
reditatem secundum spem vitæ æternæ, hæ-
bet displacentiam voluntariam propter Deum?
Planè habet; cum objectum spei materiale
primarium & immediatum sit ipse Deus
ejusque possessio; formale autem bonitas di-
vina quæ nobis bona est. Ergo dolere propter
amissam beatitudinem, est dolere propter
Deum (qui est objectiva beatitudo)
amissam: ergo propter Deum, quo voluntas
desiderat fru.

Sed nunquid aliud quidpiam Scotus requi-
rit? Suprà n. 7. sic ait: Aliud corollarium (se-
quitur) quod infirmo iam ad articulum istum (puta
mortis) deducto, suscipiendum est, ut secundum
suam possibilitatem laboret ad Penitentiam ordi-
natam; ut scilicet non obstante dolore vel timore
(mortis) utatur ratione quantum potest, & ni-
tatur habere displacentiam voluntariam propter finem
debitum, scilicet propter Deum; & renitatur mala
inclinationi habitis, & delectationum presentium,
& laboret ad displacentiam quantum poterit habere,
licet brevem, & ne in desperationem mittatur, ex-
tollenda est sibi Dei misericordia, proponendo sibi
exemplum de latrone illo, cuius fuit Penitentia sera,
sed non sera indulgentia.

Cæterouquin cum non omnis displacentia
propter Deum sufficiat ad justificationem
extra Sacramentum, ut omnes admittunt,
vel Scotus ibi diminutam tradidit doctrinam,
vel accommodè intelligendus venit, ut ad
justificationem extra Sacramentum requiratur
amorem amicitie, sive charitatem perfectam;
ad justificationem autem cum Sacramento
amorem concupiscentie, sive charitatem im-
perfectam.

Sed & hanc charitatem, sive potius spem,
difficilem esse peccatori in extremis, probat
Scotus, ut audivimus: Quia qui usque tunc
fuit impatientis, non videtur tunc extorquere
à seipso displacentiam novam, nisi timore pene
imminentis; presumitur enim quod si remotus
esset à pene sicut prius, non extorqueret à
seipso illam displacentiam, sicut nec prius. Bene
dicit, Presumitur, quia reverà contrarium
potest accidere, licet multum timendum, sit hu-
jusmodi peccatorem retinere internam com-
placentiam peccatorum præteritorum, & con-
ditionalem effectum peccandi, si mors non
immineret.

Quod optimè intelligens Concilium Tri-
dentinum, non dixit simpliciter, Attritio,
quæ concipitur ex metu gehennæ, præpara-
tur ad gratiam Dei impetrandam in Sacra-
mento, sed cum illo addito: Si voluntatem

peccandi excludat, cum spe venie. Quæ exclusio
voluntatis, & spes venie in his, qui usque ad
finem vitæ in peccatis perseveraverunt, difficilis
valde, & ideo rara est.

Quantum autem ad illud, quod addit Sco-
tus suprà: Quod non fit nisi ex suppositione cu-
iusdam involuntarii, non est simpliciter volun-
tarium &c. Notandum; simpliciter volun-
tarium primo modo accipi pro eo, quod ni-
hil habet de involuntario. Secundo modo pro
eo, quod plus habet de voluntario, quam
involuntario. Et tertio modo pro eo, quod
fit independentè ab aliqua circumstantia im-
pediente.

Nunc ergo, quod fit ex metu, est non
fit simpliciter voluntarium primo modo, est
tamen voluntarium simpliciter secundo mo-
do; aliquando etiam tertio modo, dum vi-
delicet id quod fit ex metu, est per se ama-
bile, v. g. si quis alteri minuet mortem,
nisi comedat cibum, quem valde appetit. In-
terim ordinariè quæ appetuntur ex metu, ap-
petuntur dependentè à circumstantia peri-
culi, adeoque tantum voluntariè simpliciter
secundo modo.

Hoc notato, liquidò constat, Scotum in-
telligi debere de simpliciter voluntario pri-
mo modo, ut manifestè declarat simile:
Sicut, inquit, non omnino voluntariè proicit
quis merces in mari, si non proicit nisi ex suppo-
sitione cuiusdam periclitationis, quam nollet, id
est, quæ displicet. Non omnino, inquam, vo-
luntariè proicit; quia illa projectio, licet
plus habeat de voluntario, quoniam est vo-
luntas efficax projiciendi; interim tamen
habet admixtum aliquod involunta-
rium, scilicet nolitionem illius periclitati-
onis.

Igitur projectio illa est simpliciter volun-
taria, id est, procedit à voluntate, cum co-
gnitione singularum, in quibus est actio, id
est, cum sufficiente cognitione circumstan-
tiarum, tamen contra aliquam simplicem
& inefficacem inclinationem istiusmet volun-
tatis. Breviter, illa projectio est simplici-
ter voluntaria ex parte operantis, etsi non
ex parte objecti, quia non est per se & simp-
liciter natum fieri, ut quis projiciat, hoc
est, projicere merces nudè sumptum, non
est objectum voluntatis, sed veltum hæc
circumstantiâ, ad salvandam v. g. vitam, sive
in periclitatione vitæ

Neque opus est, quod ad sit simplex no-
litio projectionis, sufficit quod habeatur
simplex displacentia illius periclitationis, ut
optimè advertit Doctor Subtilis dicens:
Nisi ex suppositione cuiusdam periclitationis,
quam nollet. Ab illa siquidem nolitione de-
nominatur illa projectio involuntaria secun-
dum quid.

Z

Et con-

102.
Triplex ac-
ceptio sim-
pliciter vo-
luntarii

Quomodo
illud, quod
fit ex metu,
sit volunta-
rium sim-
pliciter.

103.
Scotus in-
telligi de-
bet de vo-
luntario
simpliciter
primo mo-
do.

Projectio
mercium in
periculo
maris agit
est simplici-
ter volunta-
ria aliqua
sensu.

104.
Non requi-
ritur sim-
plex noliti-
o projectio-
nis.

ec ver-
intelli-
atur de
videtur
quæsti-
d fati-
ca soli,
teoque
re, ac-
ia in-
, non
tamen
rationis
entiam
m dili-
Peni-
volun-
tatum,
c. po-
non se
orum
atione
ntibus
portet
quod
us ip-
a valeat
98.
stanti-
principii
propter
circum-
ens, non
novam,
m quod
et à se-
ia sal-
r causa
ur cau-
ia, &
tangit
ere in-
uari,
chari-
sic:
vorem,
peni-
lusio-
vide-
actus
citati-
orum
nihil
octri-
ei esse
impen-
nando
fess.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A quo actu
Attritio di-
catur invo-
luntaria se-
cundum
quid.

Et consequenter ad propositum nostrum, displicentia peccati ex metu gehennæ seu Attritio, licet sit voluntaria simpliciter, juxta modum secundum, superius commemoratum, tamen dicitur involuntaria secundum quid, non à simplici complacentia peccatorum, seu affectu conditionali peccandi, si periculum gehennæ abesset; sic quippe illa Attritio esset necessarîo peccaminosa, & faceret hominem magis peccatorem; nam peccatis antea commissis novum superadderet, scilicet simplicem illam complacentiam, quæ ex objecto suo est mala; sed dicitur involuntaria secundum quid, à notatione illius periculi, id est, dicitur involuntaria ex suppositione cujusdam periclitationis quam nolle: interea simpliciter & absolute displicent peccata, non tantum externa, sed etiam interna, quia aliàs non potest peccator periculum evadere.

105.
Diversitas
inter projec-
tionem
mercium &
Attritio-
nem.

Ex quo patet diversitas inter projectionem mercium ex una parte, & Attritionem ab altera parte; nam ad evadendum periculum naufragii satis est projectio externa, ut patet: ad evadendum autem periculum inferni requiritur detestatio omnium peccatorum, etiam maximè occultorum. Igitur potest quis naufragium evadere, etsi habeat hanc conditionalem voluntatem, non projicerem merces, si periculum abesset; nequit autem evadere periculum inferni, qui retinet hunc conditionalem affectum, nollem desistere à peccando, si abesset infernus. Patet; quia in priori casu illa conditionata voluntas nullum onus adfert navi; adeoque nullum periculum naufragii; in posteriori autem casu, ille conditionalis affectus meretur poenam inferni.

106.
Obiectio ex
Scoto.

Dices cum Scoto supra: *Saltem quod non est nisi sit involuntarium* (hoc est, nisi ex suppositione alicujus involuntarii, puta impræsentiarum, periculi æternæ damnationis) *non est multum acceptum alii, nec multum videtur propter eius amorem factum.*

Responsio.

Admitto totum. Sed quid indè? Numquid Attritio sufficiens cum Sacramento debet multum esse accepta Deo, & multum propter ejus amorem facta? Constat quòd non; nam dolor qui multum elicitur propter amorem Dei, est Contritio charitate perfecta.

107.
Peccatum
post Bap-
tismum com-
missum du-
pliciter re-
mittitur per
Sacramen-
tum, & sine
eo ex Scoto.

Hinc appositè Scoto 4. dist. 14. qu. 4. nu. 7. *Non solum*, inquit, *attritus per aliquod tempus usque ad certum instans, in ultimo instanti recipit gratiam delentem peccatum, tamquam per virtutem meriti de congruo, ut declaratum est in solutione precedente, sed non habens talem actum qui sufficit ad meritum de congruo* (id est Contritionem charitate perfe-

ctam) sed tantum habens voluntatem suscipiendi Sacramentum Ecclesiæ, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facti, vel in voluntate inherenti, recipit non ex merito; sed ex pacto divino effectum illius Sacramenti; ut sic parum attritus, etiam Attritione, quæ non habet rationem meriti ad remissionem peccati, volens tamen recipere Sacramentum Pœnitentiæ, sicut dispensatur in Ecclesiâ, & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, in ultimo instanti illius prolationis verborum, in quo scilicet est vis Sacramenti illius, recipiat effectum Sacramenti, scilicet gratiam pœnitentialem: non quidem ex merito, quæ dispositio interior non erat sufficiens per modum meriti; sed ex pacto Dei assistentis Sacramento suo ad effectum illius, ad quem instituitur Sacramentum: alioquin non appareret, quomodo Sacramentum Pœnitentiæ esset secunda tabula, si nunquam per ipsum, ut Sacramentum est, posset recuperari secunda gratia amissa, sed tantum per Attritionem, tamquam per præviâ dispositionem, & per Contritionem tamquam per dispositionem completivam. Hactenus Doctor Subtilis.

Igitur secundum ipsum, Attritio ex metu gehennæ poterit sufficere cum Sacramento ad justificationem, estò per se non sit multum accepta Deo, nec multum propter ejus amorem facta; quia saltem parum est accepta Deo, & parum propter ejus amorem facta, quod sufficit; quandoquidem remissio peccatorum non tam Attritioni illi describi debeat, quam Sacramento, cui ex pacto Deus assistit ad causandam illam remissionem, ad quam ipsum instituit.

Sed numquid bene inferitur ex his verbis Scoti: ergo Doctor Subtilis nullam requirit displicentiam peccati, ut Sacramentum Pœnitentiæ causet remissionem peccatorum? Cæci sunt & duces cæcorum, qui sic argumentantur. Non enim viderunt illa verba; *Visi sunt parum attritus.*

Immo, inquit, vidimus; sed illa parva Attritio non est aliud, quam voluntas suscipiendi Sacramentum. Si credere fas est; nam nu. 9. sic scriptum invenio: *Concedo, quòd ante perceptionem dignam Pœnitentiæ, oportet suscipiari, vel simpliciter, & tunc per Pœnitentiæ Sacramentum non deletur peccatum, sed gratia, quæ infusa, augetur: vel suscipiari secundum quid, scilicet ut habeat aliqualem displicentiam de peccato, & propositum cavendi de cætero, & velit suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, in quo Attritio sit Contritio, & tunc suscipiari simpliciter per Sacramentum.* Nonne hic apertissimè distinguit inter displicentiam de peccatis, & voluntatem suscipiendi Sacramentum?

Quinimmo etiam in prioribus verbis, quæ aliquibus sunt petra scandali (sed accepti) satis paten-

110.
111.
112.
113.
114.
115.
116.
117.
118.
119.
120.
121.
122.
123.
124.
125.
126.
127.
128.
129.
130.
131.
132.
133.
134.
135.
136.
137.
138.
139.
140.
141.
142.
143.
144.
145.
146.
147.
148.
149.
150.
151.
152.
153.
154.
155.
156.
157.
158.
159.
160.
161.
162.
163.
164.
165.
166.
167.
168.
169.
170.
171.
172.
173.
174.
175.
176.
177.
178.
179.
180.
181.
182.
183.
184.
185.
186.
187.
188.
189.
190.
191.
192.
193.
194.
195.
196.
197.
198.
199.
200.

patenter eandem significat distinctionem ibi: *si se parum attritus etiam Attritione, que non habet rationem meriti ad remissionem peccatorum* (ecce aliquis displicentia de peccatis) volens tamen recipere Sacramentum &c. quasi diceret: Qui cum parva Attritione seu aliqui displicentia de peccatis vult suscipere Sacramentum &c. Quomodo ergo dicitis illam Attritionem non esse aliud, quam voluntatem suscipiendi Sacramentum?

Nonne qui parum attritur, id est, cui aliquiter displicent peccata, hoc ipso vult suscipere Sacramentum; vel vice versa, qui vult suscipere Sacramentum, hoc ipso attritur, aut displicent sibi peccata? Certum est quod non.

Merito igitur Scotus illa enumeravit tamquam distincta. Ut proinde ly Tantum, quando dicit: *sed tantum habens voluntatem suscipiendi Sacramentum &c.* non excludat aliqualem displicentiam sive Attritionem; sed solummodo Attritionem, sufficientem per modum meriti, ut luce meridiana clarius patet ex contextu.

Quæ cum ita sint, persisto in Conclusione, quidquid in contrarium sentiat Hiquæus in suo Commentario 4. dist. 14. q. 2. n. 119. & sequentibus, existimans cum Scoto, ut patet, Attritionem vult elici, vel imperari debere à virtute charitatis. Idem docet Joannes Poncius in integro Theologiæ Cursu disp. 45. p. 21. ubi sic ait: *Ut quis disponatur bene ad consequendam justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, debet habere dolorem de peccatis ex motivo charitatis, sive elicite, sive imperate.* Illamque doctrinam vocat communem apud Scotistas.

Interim nullam adfert auctoritatem Scoti, quod mihi rem facit suspectam, maxime cum Auctor ille, quamvis Scotista nomine, tamen subinde parum sit sollicitus de mente Scoti. Nisi ergo aliæ adferantur auctoritates, præter illas quas hæcenus allatas vidi, non credo nec ipsi, nec Hiquæo, nec alteri cuiquamque Scotistæ.

Sed videamus rationes Poncii. Probatur, inquit, primò ex auctoritatibus, quibus probata est prima Conclusio præcedentis questionis, quæ certè videntur expressè docere talem necessitatem dilectionis ex motivo charitatis, ut nemo adultus compos rationis possit justificari sine illa. Hæc ille.

Prima autem Conclusio, quam citat, ita sonat: *Contritio perfecta est dolor, ac desectio peccati ex motivo charitatis, hoc est, dolor quem quis concipit de peccato, ex eo, quod diligit Deum super omnia amore amicitie.*

Auctoritates, quas adfert ad probandam illam Conclusionem, sunt sequentes: 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Cor. 13. *Sive charitate nihil sum, si charitatem non habeam, nihil mihi prodest.*

Quo modo (inquit) loquendi utuntur Sancti Patres communiter: sufficit citare Augustinum de vera & falsa Pœnitentia: *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam affectus est.* Et Serm. 7. de Tempore: *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* Et 21. Civit. 27. *Nisi desistant à peccatis habendo charitatem, que non agi peperam nihil eis prodest.*

Sed hoc esset falsum, si sufficeret ad deletionem peccati, & justificationem Contritio aliqua, quæ non oriretur ex charitate, quia esset filius adoptivus Dei, & consequeretur veniam sine amore. Huculque Poncius.

Sed antequam pergo; Notandum quod ait Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 20. in fine: *Quod sine amore Dei nullus consequitur veniam, potest ibi accipi venia non tantum pro Pœnitentia, sed pro sine Pœnitentia: & ita communiter dicimus, quod per Pœnitentiam acquiritur venia: & illa venia est, quando quis per gratiam acceptatur ad amicitiam divinam.* Et verò quid est gratia, per quam acceptatur peccator ad amicitiam divinam? Charitas, inquis. Rectè; sed habitualis: de illa ergo, & non de actu videri posset aliquid Scotus illum locum Divi Augustini intellexisse.

Quin & ipse Poncius supra nu. 9. admitit Tridentinum posse intelligi de charitate habituali, quando docet, Contritionem charitate perfectam reconciliare hominem Deo, priusquam Sacramentum actu suscipiatur. Unde admittit, ex illo loco Concilii non sufficienter probari, quod perfecta Contritio debeat esse ex motivo charitatis.

Si hoc verum est (quod non) quare non similiter Scripturæ allegatæ, & auctoritates D. Augustini, intelligi possent de charitate habituali? Omitto quod aliqui Scripturas illas intelligant de charitate proximi; ut etiam ultimam auctoritatem D. August. Ex quo ergo probatur illa veritas?

Ex principio (inquit Poncius supra n. 10.) communiter recepto apud omnes Theologos: nempe quod nemo adultus compos rationis acquirat regnum cælorum sine merito de condigno: sed hoc esset falsum, si Contritio perfecta non esset ex motivo charitatis.

Valde efficax probatio! Sed amabo, qui sunt isti omnes Theologi? Nonne omnes Theologi docent Contritionem imperfectam, saltem illam, quæ concipitur ex motivo charitatis, sufficere ad justificationem cum Sacramento, estò non justificet sine Sacramento? Existimas autem Ponci, quia hæc Contritio sive Attritio sit meritum de condigno? Ut quid ergo omnes Theologi ad meritum de condigno requirunt in operante flatum gratiæ?

Et quamvis aliqui Theologi sint, qui doceant Contritionem charitate perfectam esse meritum

Explicatur primus locus D. Aug. ex Scoto de charitate habituali.

112. Explicatur primus locus D. Aug. ex Scoto de charitate habituali.

& confirmat iter Scripturæ & alia loca D. Augusti si vera est doctrina Poncii, quod Trident. ff. 14. c. 4. possit intelligi de charitate habituali.

113. An adultus possit acquirere regnum cælorum sine merito de condigno.

114. An Contritio charitatis

perfecta sit meritum de condigno?

meritum de condigno, certè inter illos nullatenus debet numerari Doctor Subtilis, qui ubique eam appellat meritum de congruo; idque quia nec ipsa invenit subiectum gratum, sed ad gratiam recipendam disponit.

Scotus vocat eam meritum de congruo,

Quòd autem Scotus illam vocet meritum de congruo, ostenditur luculenter ex lib. 4. dist. 14. q. 2. n. 14. ibi: *Iste autem motus dicitur Attritio* (loquitur de Contritione charitate perfecta, ut patet ex contextu, & alibi declaravimus) *& est dispositio, sive meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis.*

Et in fine ejusdem numeri: *Vt tunc in ultimo instanti, vel aliquo, usque ad quod Deus determinavit Attritionem debere durare, ad hoc, ut sit meritum de congruo ad iustificationem.*

Item n. 5. *Potest ergo dici, quòd Deus disponit per Attritionem in aliquo tempore, tamquam per aliquod meritum de congruo.*

115. distinguens contra meritum de condigno.

Præterea n. 16. ibi: *Sed hoc nihil est; quia est non posuit quis in instanti pramissionis post meritum de condigno ponere obicem, ut in instanti mortis non potest quis demereri (tunc enim merito suo debet reddi impeccabilitas) tamen, quia meruit de congruo (scilicet per Contritionem charitate perfectam) potest ponere obicem in illo instanti in quo reciperet meritum termini de congruo, si non esset obex; & sicut in termino meriti de congruo potest non habere illud quod meruit, quia ponit obicem, ita est verisimile, quòd nisi continet in illo instanti actum similem in genere moris, non habebit illud, ad quod talis actus disponit meritorie de congruo.*

116. Igitur meritum de congruo sufficit secundum Scotum ad acquirendum regnum caelorum.

Quomodo illustrius posset Scotus suam mentem indicare? Expresse distinguit inter meritum condignum & congruum, & Contritionem charitate perfectam vocat meritum de congruo. Quòd utique meritum, cum sufficiat ad iustificationem, ut ibidem Scotus docet, ex consequenti etiam sufficit ad acquirendum regnum caelorum.

Vides Ponci quantum differas à mente Magistri tui Doctoris Subtilis? Et tamen Cursui tuo Theologico apponis illum speciosum titulum: *ad mentem Scoti*. Sed pergamus ad alia.

117. Impugnatur probatio Ponci supra adducta ex Script. & PP.

Pace tuâ Ponci, quæro abs te; auctoritates Scripturæ, & D. Augustini, quas supra adduxisti, loquuntur de amore amicitia, quo Deus diligitur super omnia, an de amore aliquo inferioris meriti? Si dixeris, de amore aliquo amicitia, sed adhuc imperfecto, quomodo ergo ex illis rectè probas, quòd Contritio perfecta sit dolor quem quis concepit de peccato ex eo quòd diligit Deum super omnia amore amicitia? Sin autem loquantur de amore amicitia, quo Deus diligitur super omnia, & qui extra Sacramentum justificat; quomodo ex illis efficaciter concludis, Attritionem, quæ solum justificat cum Sacramento, debere concipi ex motivo charitatis?

Hanc objectionem videtur olfecisse Poncius; unde supra n. 8. sic ait: Dices; ex his locis sequi, quòd Attritio non sufficeret cum Sacramento, si intelligeretur in illo rigore, in quo, ut probent Conclusionem, intelligi debent; sed hoc est falsum, & consequenter non sunt intelligenda sic, nec probantur Conclusionem. Probatu Sequela: quia Attritio non debet procedere ex charitatis motivo. Ita sibi objicit hic Auctor.

Respondet autem primò, neg. Seq. cum probationis Antecedente; quia Attritio, etiam quæ requiritur ad iustificationem cum Sacramento, debet esse ex motivo charitatis.

Quòd si, inquit, hoc non esset verum, ut communiùs supponitur non esse; Respondeo secundò neg. Sequelam cum Minore, & Consequentia probationis; quia loca illa debent intelligi in illo rigore extra Sacramentum, licet in Sacramento non deberent sic intelligi. Quòd verò excipiendus esset casus, quo reciperetur Sacramentum, intelligi debet ex aliis locis Scripturæ & Patrum, quibus id significat. Hactenus Poncius.

Sed contra primam responsionem: ergo omnis Attritio est Contritio perfecta. Probo Sequelam, quia Contritio perfecta secundum Poncium non est aliud, quàm dolor ac detestatio peccati ex motivo charitatis, hoc est, dolor quem quis concepit de peccato ex eo, quòd diligit Deum super omnia amore amicitia. Sic illam describit n. 8. Atqui Attritio sufficiens cum Sacramento secundum Poncium est talis dolor: ergo &c.

Quòd sit amor amicitia, patenter ostendo ex n. 21. qui sic incipit: *Vt quis disponatur bene ad consequendam iustificationis gratiam in Sacramento Penitentia, debet habere dolorem de peccatis ex motivo charitatis sive elicitè sive imperate.*

Illamque charitatem distinguit eodem numero contra spem dicens: *Dilectio qua hic (in Concilio Trid. sess. 6. c. 6) ponitur, non est actus spei, sed alia dispositio distincta, & consequenter charitatis; ergo amoris amicitia.*

Quòd sit etiam super omnia, fatetur n. 23. ibi: *Sed quæres, an Attritio, quæ sufficeret cum Sacramento, esset ex amore Dei super omnia. Respondeo quòd sic, quia excluderet affectum mortaliter inordinatum erga omnem creaturam, quandem involveret propositum efficax non peccandi posterum: nullus autem amor Dei posset ad hoc sufficere, nisi qui esset super omnia, ut patet. Quid ergo deest illi Attritioni, ut sit Contritio perfecta?*

Ergo videtur Poncius sibi ipsi contrarius; quippe n. 17. ait: *Contritio perfecta semper habet pro eodem instanti, quo est, iustificationem annexam, etiam sine receptione actuali Sacramenti.* Et n. 23. docet: *Si proponeretur in Concilio aliquo generali, an Attritio aliqua, quæ non sufficeret extra Sacramentum, sufficeret cum Sacramento; non dubito quin communi Patrum consensu decerneretur, quòd sic,*

111. Responso per Pontio respicitur.

118. Prima ab ipso Pontio.

Secunda Responsio.

119. Responso prima ab ipso.

120. Responso prima de contritione.

123. In quo intelligitur medietas inter actum.

120. Pontius videtur sibi ipsi contrarius.

124. Dicitur sic.

se; quia id inveniretur esse conforme traditioni per-
petue Ecclesie, & nullo modo disforme auctoritati
Scripturae aut Patrum. Quomodo, inquam,
haec doctrina sibi cohaeret, cum omnis Attri-
tio sufficiens ad justificationem cum Sacra-
mento, sit Contritio perfecta secundum
Poncium?

111. Neque satisfeceris dicendo; Contritio per-
fecta debet elici ex motivo charitatis, ad Attri-
tionem autem sufficit quod imperetur.
Nam imprimis Hiquæus, quondam Magister
Poncia in Theologia, judicat sufficere imperi-
um charitatis ad Contritionem perfectam.
Vide ipsum loco supra citato.

Deinde, vel illa charitas, quae imperat, est
perfecta, & sic statim justificat; adeoque semper
antecedenter ad susceptionem Sacramenti
homo est iustus, quod est contra Scotum su-
pra 4. dist. 14. q. 4. nu. 7. & 9, & contra
communem sententiam Theologorum. Vel
illa charitas imperans est imperfecta, & per
consequens imperfectus dolor qui imperatur.
Et tunc quero, in quo consistat illa imperfec-
tio.

112. Pro quo nota, secundum Poncium Attri-
tionem, quae elicitur ex motivo charitatis,
esse ejusdem speciei cum perfecta Contritione,
& posse esse ejusdem intensiois gradualis; sic
quippe scribit nu. 20. Hinc (videlicet ex eo
quod possit dari Attritio ex motivo chari-
tatis) sequitur, Attritionem aliquam, & Contritio-
nem perfectam esse ejusdem speciei, quantum est ex
parte motivi, & consequenter eas non distingui, nisi
per intensioem; quod tamen non intelligo de in-
tensioe gradualis, quasi Contritio deberet habere
plures gradus realiter distinctos, quam Attritio: nam
in Philosophia docet actus non intendi hoc modo, sed
de intensioe majoris perfectionis ejusdem indivisi-
bilis actus supra alium actum indivisibilem, ratione
causae sit, ut qui habet Contritionem perfectam, do-
let de peccatis supra omnia mala, modo supra ex-
plicato; qui vero habet Attritionem non sic dolet,
sed inferiori aliquo modo. Haec ille.

113. Sed quero ego, quis est Poncia iste modus
inferior? Quia, inquis, Attritio, de qua ibi
ago, scilicet inefficaci, non dolet de peccatis
super omnia mala, id est, non infert affectum
efficacem non peccandi mortaliter.

Rectè judicatis; est nihil ad nostrum propo-
situm: non enim ago hic de Attritione ineffica-
ci, sed efficaci, quae de peccato dolet super omnia
alia mala; quero siquidem, quae sit differen-
tia inter Contritionem perfectam, & Attri-
tionem, quae sufficit cum Sacramento; con-
stat autem quod hujusmodi Attritio debeat
esse dolor efficax, id est, detestatio peccati su-
per omnia alia mala, sive, quod in idem reci-
dit, detestatio peccati, cum proposito non pec-
candi de cetero.

114. Quae igitur distinctio inter Contritionem
charitate perfectam, & Contritionem imper-

fectam, sive Attritionem efficacem? Quod, Poncia in-
inquis, Attritio tendat sic, ut facilis longè ter Contritio-
posset quis perducere ad peccandum, qui eam nem.
haberet, quam qui esset perfectè contritus.

Subtiliter! Sed quis hoc vobis revelavit? Rejicitur.
An fortè experientià id didicisti? An ex re-
latu cujuspiam cognovisti? Non credo. Si
enim sunt ejusdem speciei ex parte motivi, &
utraque dolet de peccatis super omnia alia
mala; nec una habet plures gradus realiter
distinctos quam alia, nescio sanè ex qua parte,
seu ex quo capite oriatur, quod attritus faci-
lius peccet, quam perfectè contritus, nam
uterque amat Deum super omnia, & ideo
dolet de offensa divina.

Itaque Attritio, & Contritio perfecta ten-
dunt in idem objectum motivum, & eodem
modo; & etiam possunt habere idem objectum
materiale; id est, eadem peccata, ut planum
est; quae ergo distinctio inter illos actus?

Dices: diversitas etiam petitur ex princi- 125.
pio physicè efficiente; jam autem Contritio Objectio.
perfecta majorem exigit conatum voluntatis,
& majorem intensioem habitus, quam sola
Attritio. Immo secundum Poncium supra n.
20. in fine, hâc ratione inter ipsasmet Contri-
tiones perfectas, quamvis habeant idem moti-
vum, & objectum, datur differentia aliqua in-
æqualitatis perfectionis.

Sed contra; hoc est quod quaeritur, suppo- solvitur.
sito quod Attritio tendat in idem objectum,
& eodem modo, quare non requirat æqualem
conatum voluntatis, & æqualem intensioem
habitus.

Deinde, quid est ille major conatus volun-
tatis, & major intensio habitus? Perfectè ex-
perientia docet, hominem in peccatis obsole-
tum, ut sic loquar, longè majorem conatum
debere adhibere, ut eliciat dolorem, cum pro-
posito emendationis ex quocumque demùm
motivo, quam ille, qui casu semel peccavit
mortaliter; & dicam propterea, illum esse
perfectè contritum, hunc autem solum attri-
tum?

Et verò, numquid dantur plures habitus 126.
charitatis specie physicè distincti, quorum Non dantur
unus requiritur essentialiter ad Contritionem plures ha-
charitate perfectam, & alius ad Attritionem? bitus chari-
Nuppiam legi talem distinctionem. An fortè? tatis specie
dantur plures habitus charitatis numero distin- aut numero
cti inæqualis perfectionis? Haec sunt inven- distincti.
ta hominum, ut quod semel mente conceperunt, ab eo nullatenus recedant.

Quid igitur? Dic & intus dic, quia sic est 127.
ut dicit, dicit cum communiore sententia: At- Conclusio.
tritio quae concipitur ex turpitudinis peccati
consideratione, vel ex gehennæ & poenarum
metu, si voluntatem peccandi excludat cum
spe veniæ, non solum non facit hominem
hypocritam & magis peccatorem, verum
etiam donum Dei est, & Spiritus sancti
impul-

impulsus non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens ad iustitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit; tamquam materia aut quasi materia huius Sacramenti, siquidem est Contritio veri nominis & rationis & essentiae, id est, animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Quid ultra requiritur?

128.
Obiectio ex Trident.

Motivum, inquis, dilectionis, cuius licet Trident. sess. 14. c. 4. non meminerit, equidem sess. 6. c. 6. fecit sufficientem mentionem ipsius. Ita Poncius supra n. 22.

Solvitur.

Sed numquid etiam sess. 6. c. 6. sufficientem fecerat mentionem motivi spei? Planè, ut patet ex textu non semel allegato. Cur ergo sess. 14. c. 4. rursus meminit illius dicens: Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis notus necessarius; & in homine post Baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divina misericordiae, & voto praestandi reliqua, committitur sit, quae ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Et infra agens de Attritione: Si, inquit, voluntatem peccandi excludat cum spe veniae.

Non poterat eadem facilitate dicere: Si cum fiducia divina misericordiae, & dilectione bonitatis divinae &c. Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, & dilectione bonitatis divinae? Si uterque actus est aequaliter necessarius, quare magis hoc loco meminit spei, quam charitatis?

129.

Adferunt S. Bonav. contra sufficientiam Attritionis.

Arque haec satis de mente Scoti. Venio ad Doctorem Seraphicum D. Bonaventuram, quem pro sua opinione Doctor ille Lovanienfis, de quo supra, citat, dicens: S. Bonaventura 3. dist. 34. q. 1. n. 59. Timor servilis est donum Spiritus sancti & propter illum timorem cessat homo à peccatorum perpetracione, licet non omnino cesset à voluntate; nam, ut habet n. 65. Voluntas peccandi manet in habitu & radice. Quae deformitas est circa timentem n. 70. Haec Doctor Lovanienfis, legens, Quae deformitas, ubi in textu ponitur, Quae deformitas.

130.

Sed contra. Solum offenditur ex ipsius verbis.

Sed numquid ex his verbis Seraphici Doctoris rectè colligitur & infertur: ergo dolor peccati propter gehennae metum nequit excludere omnem actualem peccandi voluntatem? Nequaquam, ut planè demonstrat ex illis ipsis verbis, & aliis n. 64. ubi sic scribit D. Bonaventura: Ad praedictorum intelligentiam est notandum, quod cum dico timorem servilem, duo dico; videlicet ipsum habitum, quo anima disponitur ad timendum Deum, ut punientem eos, qui pravaverint, & ulterius nomine servitutis importatur deformitas peccati, quae annexa est illi habitui in eodem homine, ratione cuius ille homo dicitur esse servus peccati, & timor in eo existens dicitur esse timor servilis.

Per hunc etiam modum, cum dico aliquem timere serviliter, duo dico, videlicet actum ab illo habitu egredientem, & voluntatis servilitatem sine deformitatem concomitantem. Sed attendendum quod hoc potest esse dupliciter; aut ita quod deformitas illa voluntatis concomitetur quantum ad habitum, aut quantum ad actum. Si concomitatur solum quantum ad habitum, sic potest esse, quod aliquis serviliter timeat, & tamen motu illo non peccabit; quia si ex cogitatione sanarum aliquis abhorret offendere Deum, hoc potest esse praeter omne peccatum actuale.

Si autem concomitatur in actu, quamvis ipsum timere de se non sit malum, tamen ratione deformitatis actualiter annexa depravatur. Sicut aliquis qui timet penas, & timendo dolet, quod tales penas infliguntur pro culpa, & actu etiam concupiscit peccare, si non esset illa pena, & hoc modo timere serviliter est peccatum & malum. Hoc autem non est semper cum quis movetur timore servili; aliquando per usum illius domi magis se homo à gratia elongat quam praeparat, quod planè falsum est. Haec Doctor Seraphicus.

Adhuc dubitas quae sit voluntas peccandi, quae secundum Bonaventuram manet in habitu & radice? Noli dubitare, quin sit peccatum habituale, quod non expellitur per timorem servilem, nisi accedente Sacramento, & tunc potius per Sacramentum, quam per illum timorem. Et ideo (subjungit Doctor verbis praecedentibus) concedendum est, quod usus servilis potest esse bonus (quia videlicet potest excludere omnem actualem voluntatem peccandi) licet non sit bonus bonitate meriti (iustificantis extra Sacramentum) sed magis bonitate preparante vel ordinante ad meritum, quae simul fiat cum peccato, sicut est habituali. Unde & rationes, quae hoc ostendunt, concedende sunt....

Ad illud vero quod primò obicitur in contrarium, quod in timore servili vivit voluntas peccandi, & quod dolet de eo, quod lex vetat, dicendum, quod illud verbum Augustissimi non intelligitur, quod semper, quando timet, doleat actus; & similiter, quod voluntas peccandi semper sit in actu, sed hoc dicit, quia manet in habitu & radice. Licet autem voluntas sit per peccatum deformata, & regnet in ea malus amor, id est, peccatum habituale, per quod peccator, transacto physice actu peccati, permanet servus peccati, potest tamen aliquando moveri ad aliqua bona opera in genere, vel ex circumstantia per aliquam gratiam gratis datam non committendo culpam, sicut patet per multa exempla.

Et infra n. 70. Ad illud quod ultimo obicitur, quod timere serviliter est timere cum circumstantia peccati, dicendum, quod illa circumstantia sine deformitate peccati potest poni circa actum timentis ratione ipsius actus, vel ratione timentis. Et si ponatur ratione ipsius actus, tunc utique actus deformatur, & efficitur malus ratione annexi, sicut prius fuit expositum. Sed si ita sit, quod ponatur ratione ipsius timentis, sic potest esse quod actus non sit deformatus; sed

quia

quia deformitas (peccati habitualis) est circa ti-
mentum, licet secundum illam deformitatem non ac-
tualiter moveatur; & propterea non est opportunum,
quod timere serviliter semper sit peccatum actuale,
aut habeat peccatum actuale annexum; imò hoc
(timere serviliter) potest esse utile & prepara-
torium respectu gratia impetranda in Sacra-
mento.

Accedat ad cumulum, quod idem Sanctus
Doctor n. 72. respondet ad hanc quaestionem:
Tantum timor servilis expellatur gratia adveniente?
Distinguit dicere, quod timor servilis tres habet condi-
tiones; unam sicuti materialem & substratam, &
haec est timere penam aeternam. Aliam sicuti forma-
lem & completivam; & haec est principaliter intueri
illam penam. Tertiam sicut annexam; & haec est
habere voluntatem deformem (per peccatum habi-
tatale vel actuale) committam.

Cum igitur gratia donum superinducitur, timor
servilis quantum ad hoc quod materiale erat in ipso,
haec est, in quantum habilitabat ad timendam pen-
nam, manet cum gratia, quia gratia non repug-
nat. Quantum vero ad alias duas condiciones, vide-
licet quantum ad completivam, & quantum ad an-
nexam pellitur per ipsam gratiam; quia cum gratia
supervenit, nec principaliter intuetur penam, nec
habet annexam voluntatem malam seu actualem,
seu habitatalem; & sic haberi potest, quod donum
timoris servilis, quantum ad aliquid sui adveniente
gratia pellitur, & quantum ad aliquid manet. Huc-
ulique S. Bonaventura, utique satis luculenter
pro nostra sententia, quae docet, dolorem pec-
cati propter gehennae metum, seu Attritionem
posse excludere omnem actualem voluntatem
peccandi.

Itaque de sufficientia vera Attritionis, ad
impetrandam Dei gratiam in Sacramento,
multi Auctores antehac censuerunt, nullatenus
dubitandum, & ideo docuerunt, quod hic sub-
jicio examinandum: Attritio quae concipitur
ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex
gehennae & penarum metu, si voluntatem
peccandi excludat cum spe veniae, justificat
cum Sacramento, etiam in articulo mortis, &
ut talis cognita.

Ratio eorum fundamentalis, quia doctrina
Concilii Trident. sess. 14. c. 4. est generalis,
à qua proinde sine gravi causa non est excipi-
endus articulus mortis. Quae hic causa?
Prorsus nulla.

Immo, inquit aliquis, quàm maxima, sci-
licet periculum aeternae damnationis, si forte
illa Attritio non sufficiat, sicut probabile est
non sufficere; quamquam enim aliqui existi-
ment probabile, nullam esse obligationem prae-
cisè ex virtute religionis, sequendi sententiam
tutorem de valore Sacramenti, ut patet ex
dictis disp. 1. sect. 7. conclus. 15. equidem
quando agitur de aeterna salute, charitas pro-
pria videtur requirere certissimum medium
recuperandi gratiam deperditam. Porro illa

Attritio non est medium certissimum: ergo
&c.

Deinde fieri potest, ut homo numquam in
vita sua dilexerit Deum amore amicitiae super
omnia, ad quam tamen dilectionem, saltem se-
mel in vita (si non sapius) obligatur: ergo
ad minus in articulo mortis.

Respondent ad ultimum, se talem obliga-
tionem libenter agnoscere, sed dicunt, cum
tali obligatione cognita, non posse confiteri
Attritionem, de qua ipsi loquuntur; nam
cum actuali peccato mortali, quale supponitur
omissio dilectionis Dei propter se super omnia
in tali casu, nullatenus componi potest propo-
situm non peccandi de caetero.

Similiter Respondent ad primum; si sup-
ponas obligationem charitatis propriae, idque
cogitamus ut talem, quid mirum, si non suffi-
ciat Attritio concepta ex turpitudinis peccati
consideratione, vel gehennae & penarum me-
tu? Haud enim excludit voluntatem peccan-
di.

In hoc itaque versatur cardo difficultatis,
an videlicet peccator, sine novo peccato mor-
tali, in articulo mortis possit velle elicere At-
tritionem, & cum ea cognita ut tali suscipere
Sacramentum. Posse autem, docent isti Au-
ctores, quos citat & sequitur Lugo disp. 7. n.
263. Fatentur, propriam charitatem exigere
medium salutis certissimum, sed etiam proficentur,
Attritionem talem, qualem nos descripsimus
in praecedentibus Conclusionibus esse medium
certissimum, id est, medium excludens omne
dubium morale & humanum. Major certitudo,
unde (inquirunt) probatur necessaria?

Nonne in articulo mortis tenemur sapius
elicere actum amoris, quia incertum est, an
primus actus fuerit supernaturalis? Aut sa-
pius, quando deest copia Confessoris, elicere
Contritionem charitate perfectam, quia in-
certum est, an prima fuerit satis intensa pro
qualitate delictorum? Num statim post pec-
catum mortale commissum teneor perfecte
conteri, immo & confiteri, quia incertum, an
hac hora, vel hoc die sim moriturus, quia in-
certum, an perfecte fuerim contritus?

Numquid licitum est parvulum rebaptizare
ad majorem securitatem, quando non subest
morale dubium de valore prioris Baptismi?
Constat quod non, & tamen Baptismus est
medium parvulo absolute necessarium extra
casum Martyrii ad consequendam aeternam
salutem. Et sicuti non est licitum parvulum
rebaptizare in tali casu, ita nec est licitum ad-
ulto petere, aut suscipere Baptismus, multo
minus debet petere, aut suscipere, tametsi
metaphysicum aliquod dubium aeternae salu-
tis subesset.

Ergo similiter, non tenetur peccator in ex-
tremis ex praeepto propriae charitatis elicere
alium dolorem cum Sacramento, quàm talem
Attri-

Alia ob-
jectio.

135.
Respondit
ad secun-
dam.

Responde-
tur ad 1.

136.
An Attritio
est medium
certissimum
salutis.

137.

137.
Non licet
parvulum
rebaptizare
ad majorem
securitatem,
quando non
subest mor-
tale dubium.

Attritionem, tametsi metaphysicè, ut sic loquar, dubitet de ejus sufficientia, & per consequens de æterna salute.

Profectò magis dubitare possum, an hic actus meus sit supernaturalis in substantia, sit perfecta Contritio, an sim supervivens hâc horâ vel hoc die, an Sacerdos baptizans habuerit intentionem validam, fuerit usus debitâ materiâ vel formâ, quàm an Attritio, de qua hic tractatur, sit quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Hoc siquidem docet Concilium Trident. sess. 14. c. 4. ista pendent vel ex natura rei, vel ex voluntate Dei, vel ex voluntate & factò hominum, de quibus non habemus nisi moralem certitudinem; sicut ergo moralis & humana certitudo in illis excusat ab ulteriori obligatione propriæ charitatis, ita pari ratione in casu Conclusionis. Hæc illi Auctores pro sua sententia.

138.
Objecto,
ex qua

Sed contrâ; est morale & humanum dubium de sufficientia hujusmodi Attritionis, nam multi tenent eam non sufficere; unde non pauci ex illis, qui sentiunt sufficere, nihilominus docent in articulo mortis esse obligationem ad actum amoris amicitie, non quidem perfectum, sive per se justificativum, sed imperfectum, qui sine magna difficultate potest elici. Cur ergo peccator non teneatur eum elicere, ut tanto securius moriatur?

ratio Lugo-
nis

Ex quo corrumpit ratio Luginis suprà n. 269. ut puta, quòd præcepta hominibus imposita non obligant nisi humano modo, hoc est, juxta hominum conditionem, juxta quam non obligatur ad exquisitam & metaphysicam diligentiam, sed ad humanam & moralem. Alioquin intolerabilia essent, & supra humanas vires: numquam enim ita satisfactum esset, ut non deberet major diligentia adhiberi, ut certius satisfaceret. Ita Eminentissimus; sed non videtur concludere intentum.

139.
rejjicitur.

Enimverò licet hæc ratio probet, non esse Baptisum iterandum, non esse iterandam Attritionem, vel Contritionem, quia semper potest manere aliquod dubium de sufficientia; nam etiam incertum est, an secunda Contritio sit supernaturalis, an secunda Contritio sit factis intensâ, an secundus Baptismus valeat, cum valor dependeat ab intentione baptizantis, quæ semper potest abesse. Similiter semper est incertitudo, an homo supervivet etiam hoc momento, adeòque statim post peccatum deberet conteri, quod aliquando moraliter est impossibile.

Quamvis ergo in his casibus ratio Luginis concludat; numquam enim ita satisfactum esset, ut non deberet major diligentia adhiberi, ut certius satisfaceret; equidem in casu proposito videtur illa ratio deficere, quia Contritio, quam requirit opposita sententia, non superat humanas vires; adeòque peccator non obliga-

tur, nisi ad moralem & humanam diligentiam.

Nec majorem vim videtur habere argumentum Luginis, quod desumit ex praxi fidelium. Si, inquit Eminentissimus, esset ejusmodi obligatio (scilicet eliciendi Contritionem in articulo mortis) obligaretur etiam Confessarius instruere & admonere poenitentem de ejusmodi obligatione, nec posset poenitentem absolvere, nisi conaretur habere Contritionem; immo quilibet alius teneretur ex charitate admonere & instruere agrotum de illo debito. Sicut debemus ex charitate admonere moribundum, qui putat se ritè baptizatum, cum reverà Baptismus dubius fuerit.

Et quamvis ad Confessarium hoc præcipue spectet ex officio & munere suo, prudenter tamen possumus ferè semper dubitare, quòd Confessarius id non fecerit, cum sint pauci Confessarii, qui hoc advertant vel faciant, ut experientia communis testatur; atque adeò in hoc dubio omnes alii obligarentur. Consequens autem & est contra praxim fidelium, & laqueos injicit conscientie.

Sed nec hæc probatio convincit; nam eadem facilitate negatur, quâ asseritur: Prudenter possumus ferè semper dubitare &c. immo puto experientiam potius testari sollicitudinem Confessariorum circa dolorem à poenitentibus eliciendum ex motivo amoris amicitie, etiam extra articulum mortis.

Quid ergo? Vel admittenda est obligatio propriæ charitatis, vel negandum rationes, & auctoritatem Adversariorum sufficere, ut peccator, cum Attritione suprà descriptâ recipiens Sacramentum, censetur salutem suam exponere periculo morali & humano modo. An autem hoc negari possit, libentius disco quàm dico. Præsertim cum post hæc scripta emanaverit decretum Alexandri VII. fel. rec. de die 5. Maii 1667. in quo prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reservatæ, ne aliquis fidelium audeat alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliquis dilectionis Dei in Attritione ex metu gehennæ conceptâ, sive asserentem sanctæ dilectionis necessitatem, donec à sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

Interim hoc dico, quod ex illis verbis Apost. 1. Cor. ultimo v. 22. *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema*, 1. Cor. ult. non rectè inferatur; ergo Attritio, ut cum Sacramento justificet, debet esse actus dilectionis Dei propter se.

Interrogo siquidem, quia ego hoc instanti non elicio actum amoris Domini nostri Jesu Christi, quando nulla est obligatio eum eliciendi, idcirco anathema sum? An fortè quando dormio, actualiter diligo Dominum nostrum

140.
Aliud argo-
mentum
Luginis
rejjicitur

141.
Exlicetur
vero qua-
dam Dila-
tione

144.
Sed in
pœna pœ-
næ ex
necessi-
tate
141.
Concludit

142.
Objecto
rejjicitur

143.
Objecto
rejjicitur

144.
Objecto
rejjicitur

nostrum Iesum Christum? Si autem sufficit dilectio live charitas habitualis, illam potest habere, qui cum Attritione suscipit Sacramentum, licet illa Attritio non sit actus dilectionis Dei propter se. Patet, quia iustus potest atteri de peccatis venialibus, aut mortalibus remissis, & cum illa Attritione suscipere Sacramentum. Quidni accipiat augmentum iustitiae per illam Attritionem cum Sacramento? Omitto spem veniae, quam requirit salutaris Attritio, esse aliquam dilectionem Dei, de quo supra satis dictum fuit.

Proinde quod ait Didacus Stella in cap. 6. Lucae: Si tantum dolorem & Poenitentiam tuorum peccatorum habueris, & illorum causam te lacrymas fuderis, quot sunt guttae aquae in mari, si hanc Poenitentiam & dolorem habueris solum, vel praecipue id cavens, ne in infernum eas; certissime scias te hanc solam rationem damnandum fore, intelligendum exilimo de dolore inefficaci (carente scilicet proposito non peccandi de cetero) idque merè naturali; nam pro exemplo asfert Poenitentiam Saulis, & pro ratione videtur allegare, quod talis poenitens seipsum plùs, quàm Deum diligit. Quid autem est seipsum plùs, quàm Deum diligere? Utique citius velle Deum non esse, quàm seipsum.

A contrario sensu intelligite: Deum plùs, quàm seipsum diligere, est citius velle seipsum non esse, quàm Deum, id est, malè sustinere quaelibet adversa & incommoda, quàm Deum mortaliter offendere; per consequens seipsum plùs diligere, quàm Deum, est malè Deum mortaliter offendere, quàm quaelibet adversa & incommoda tolerare.

Qui ergo seipsum plùs, quàm Deum diligit, per dolorem & Poenitentiam conceptam ex metu inferni, quatenus est aliquod malum naturale, numquam accipiet remissionem peccatorum, sed hanc solam rationem damnabitur. Supponitur quippe ita actualiter affectus, ut si vel peccandum foret mortaliter, vel ardens igne sempiterno, eligeret peccare mortaliter ad evadendum ignem sempiternum, quod indubiè peccaminosum est, & ex objecto suo peccatum mortale. Porrò ille affectus longè abest, aut abesse debet ab Attritione salutaris, quae cum Sacramento iustificat.

Sed dicit aliquis; si res ita se habet, quomodo ergo dicit Didacus Stella in cap. 3. Lucae: Licet non sit mala Poenitentia ex timore facta?

Respondeo, Poenitentiam ex timore non esse malam, si consideretur ut praecisa ab affectu conditionali jam explicato, videlicet si vel peccandum foret mortaliter, vel ardens igne, eligo magis peccare mortaliter, quàm ardere. Sin autem ille affectus sit qualis pars

illius Poenitentiae, ita ut Poenitentia ex timore, in suo conceptu essentiali, sive inseparabiliter includat illum affectum, profectò cupio doceri, quâ ratione talis Poenitentia non sit mala. Quod enim bene fieri non potest, quomodo dici potest bonum aut non malum?

Hæc dixerò, non ad enervandum usum Contritionis, etiam perfectissimæ, quam homo potest elicere, nam congruit omni modo possibili satisfacere Deo pro peccatis in hac vita; sed ad subveniendum infirmitati voluntatis humanæ, quæ subinde non movetur ad detestationem peccatorum, nisi spe æternæ retributionis. Me ergo auctore & duce, omnes qui ad Sacramentum Confessionis accedunt, non tantum in articulo mortis, sed toties quoties accedunt, elicient perfectissimam Contritionem, quam per gratiam Dei possunt elicere; & Confessarii pro ratione temporis suos poenitentes, quos minus instructos in rebus spiritualibus adverterint, in illa elicienda instruant, & illorum mentes ad illam eliciendam excitabunt, juxta illud Catechismi Romani part. 2. c. 5. qu. 31.

Plurimum valebit ad fidelium mentes excitandas, si Pastores rationem aliquam tradiderint, quâ se quisque ad Contritionem exercere possit. Monere autem oportet, ut omnes, conscientiam suam frequenter excoctantes, videant, num, quæ à Deo, sive Ecclesiasticis sanctiombus præcepta sunt, servaverint: quod si quis alicuius sceleris rem se esse cognoverit, statim se ipsum accuset, supplexq; à Deo veniam exposcat, & spatium tum consistendi, tum satisfaciendi sibi dari postulet, imprimisq; divinae gratiae praesidio se adjuvari petat, ne imposterum eadem illa peccata admittat, quæ admisisse vehementer poenitet.

Curandum erit præterea Pastoribus, ut in peccatum summum fidelium odium concitetur; tum quia summa est illius feditas & turpitudine, tum quia gravissima damna & calamitates nobis adfert; nam Dei benevolentiam, à quo maxima bona accipimus, longèq; maiora expectare & consequi licebat, à nobis alienat, & summorum dolorum cruciatibus perpetuò afficiendos sempiternæ morti nos addicit. Hactenus Catechismus Romanus, sed non satis clarè & distinctè in hac materia, ut adhuc superiùs notavi.

Etenim motiva Attritionis seu Contritionis imperfectæ, scilicet turpitudinem peccati, & cruciatibus inferni commemorat, ubi tamen quaeritur; Quâ ratione ad perfectionem Contritionis venit? id est, ad Contritionem charitate perfectam. Quæ sanè ratio proximè consurgit, non ex consideratione turpitudinis peccati, aut summorum dolorum cruciatibus, sed ex contemplatione infinitæ bonitatis divinæ in se, cui infinitè quasi opponitur quodcumque peccatum mortale.

Hic potuisset esse finis Conclusionis & Sectionis, nisi aliquis curiosus à me quasi visset.

A a Num.

146. A. Exchardt fideles ad Contritionem charitate perfectam, etiam extra articulum mortis.

147. Probat ex Catechismo Romano.

148. Quomodo

148. Quomodo

Attritio
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Attritio en-
titativè non
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Numquid Attritio potest transire in Contritionem? Resolutio facilis est, & ideo quasi pro coronide illam subnecto & dico; quoniam Contritio charitate perfecta, & Attritio, secundum nostra principia, specie distinguuntur, propter diversa objecta formalia motiva; liquet profectò, Attritionem entitativè non posse transire in Contritionem charitate perfectam, id est, ille idem actus, qui nunc est Attritio, nullo retro tempore potest fieri Contritio; nam essentia rerum sunt immutabiles, adeoque contingere nequit, ut actus, qui jam essentialiter respicit hoc objectum, crastinà die illud non respiciat, sed aliud planè distinctum, quamvis bene fieri possit, ut actus, hodie essentialiter, sive ex objecto bonus, idem permanens, scilicet objectivè bonus, crastinà die extrinsecè sit malus propter reflexam ejus prohibitionem, de quo supra aliquid attigimus.

Et ex consequenti natum est contingere, & quotidie contingit, quòd Attritio nunc informis, id est, separata ab habitu charitatis, sequenti instanti, vel tempore, fiat formata per concomitantiam habitus charitatis; illa siquidem concomitantia est accidentalis actui, neque ullo modo immutat essentialè ipsius objectum.

149.
Attritio seu
Contritio
informis
potest fieri
formata.

Ita seipsum explicat Scotus 4. distinct. 14. qu. 2. nu. 15. Si, inquit, manet idem motus contra peccatum in esse natura, & motus qui prius, idem motus qui prius fuit Attritio (id est, Contritio informis) fit Contritio (formata) quia in illo instanti fit concomitans gratia, & ita actus formatus, quia habens secum charitatem, quae est forma altius ut hic loquimur, id est forma extrinseca, ut patet ex his, quae continuò attexit:

Ibi tamen oportet distinguere signa naturae inter actum, ut est talis in esse natura & moris, & inter charitatem, & inter actum ut est formatus, quia in primo signo natura, est ibi actus talis, in

secundo charitas, in tertio altus formatus à charitate iam inclinante & inherente, & sic Attritio fit Contritio; sine omni mutatione vel ali ipsius actus, id est, idem actus ex informi fit formatus. Nullibi autem Scotus docet, eundem actum, qui nunc est Attritio, id est, detestatio peccati ex motivo spei, posse fieri posse Contritionem charitate perfectam, id est, elici posse ex motivo amoris amicitiae.

Hinc colligitur, quid intendat Doctor Subtilis, quando 4. dist. 14. q. 4. nu. 9. ait: Concedo, quòd ante perceptionem dignam Penitentiae, oportet suscipere vel simpliciter, & tunc per Penitentiae Sacramentum non deletur peccatum, sed gratia, quae insuit, augetur, vel suscipiatur secundum quid, scilicet ut habeat aliqualem displicentiam de peccatis, & propositum cavendi de cetero, & vult suscipere Sacramentum Penitentiae, in quo Attritio fit Contritio, id est, in quo, sive per quod, imperfecta illa, sive aliquis displicentia, confert gratiam sanctificantem, quam sine Sacramento contulisset Contritio charitate perfecta. Attritio ergo in Sacramento fit Contritio, quoad aequivalentiam, sive quoad effectum, non quoad entitativem.

Posset etiam dici, per Sacramentum Attritionem fieri Contritionem habitualiter, quia videlicet per Sacramentum voluntas accipit habitum charitatis, cujus actus est Contritio. Et verò quis dubitet, hominem attritum posse fieri contritum, si nimirum jam detestetur peccatum propter Deum summè in se dilectum, ubi antea illud tantum detestabatur propter penas, vel turpitudinem peccati? Id tamen non necessarìo semper fit per Sacramentum, sive in Sacramento Penitentiae; neque si fiat, erit idem entitativè actus, sed diversus specie. Atque haec satis superque pro explicatione naturae seu essentiae Virtutis Penitentiae; transio ad ejus necessitatem, seu praecipuum.

SECTIO QUARTA.

De Necessitate Virtutis Penitentiae.

1.
Nulla est
necessitas
virtutis spe-
cialis Pen-
itentiae,
Scotus.

Non dico, Virtutis specialis Penitentiae, nam ejus nulla est necessitas, ut scitè notavit Doctor Subtilis 4. dist. 14. q. 2. n. 13. ubi sic inquit: De secundo principali, scilicet an penitere, ut actus virtutis requiratur ad deletionem peccati, dico quòd non ut actus unius de determinata virtutis.

Patet; Quia (prosequitur Scotus) penitere secundum quamcumque quatuor significationum praedictarum (puta, Vindicare peccatum commissum; Detestari peccatum commissum; Acceptare poenam inflictam; Patienter ferre poenam inflictam) sufficit, ut probatur auctoritate Ezech. 18. & 33. Quicumque horà ingemuerit peccator &c. Actum autem primum & alii non